

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

▪ RØNSHOVED ▪

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1947

▪ RØNSHOVED ▪

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1947

DANEVIRKE, THYRAS BORG

Roligt og fast.

Thorvald Aagaard.

mf

mf

Da = ne = vir = ke, Thy = ras Borg, di = ne dy = re

mf

Min = der stem = mer Hjer = tets Stren = ge dybt til Sorg.

mf

Dan = marks Stor = hed tavs du gem = mer.

*Danmarks Værn var Danmarks Maal,
sat af Rigets stærke Kvinder,
Mænd af Vilje, Mænd af Staal:
Nordens Bolværk om jer minder.*

*Milevidt fra Hav til Hav,
skærmende du Armen rakte,
danske Mænd du gav en Grav;
Danmarks Folk til Daad du vakte.*

*Rejst af Jord og sat af Sten
endnu ligger Danevirke,
dækker vore Fædres Ben,
højtidsfuldt som ved en Kirke.*

*Her er Nordens Grænse lagt —
slig en Grænse kan ej flyttes!
Folkeanden holde Vagt!
Atter sprængte Baand kan knyttes!*

Peter Ingemar.

Dette Digt blev offentliggjort i Flensborg Avis 2/8 22. Thorvald Aagaard komponerede Melodien, som han tilegnede »Højskolen ved Flensborg Fjord«. Sangen blev sunget ved Indvielsen af Højskolens Danevirkebillede 10/8 1923.

GENOPBYGNING

Det synes at være en Grundlov for al Genopbygning, at man ikke kan se og følge Vejen fremover uden først at skue tilbage. Det er vel bl. a. det, Grundtvig tænker paa, naar han siger: »Uden dybe Minder intet levende Haab«. Og Svenskeren Geijer peger paa det samme, naar han skriver: »Uden Minder ingen Kærlighed. Uden Kærlighed ingen Fremtid.«

En af Verdenshistoriens største Genopbygningsperioder har da ogsaa tydeligt et historisk Perspektiv. Jeg tænker paa Renæssancetiden omkring Aar 1500. Renæssance betyder som bekendt Genfødsel, og det, man vilde genføde, var den klassiske Oldtid, den græske først og fremmest. Og det lykkedes i forbausende Grad. Om ikke at genføde — for ingen Tid lader sig »genføde« — saa i hvert Fald at genopbygge, saa Renæssancens Kulturindsats næppe nogen Sinde overgaas.

Her i Danmark har vi ogsaa et Eksempel paa storslaaet Genopbygning ud fra et historisk Syn. Ingemann gav Mottoet i de kendte Linier:

»Staa op af Graven, du Slægt, som døde!
Forkynd dit Fald og afmal din Brøde!
Advar os mod Udslettelsens Dom
og sig os, hvorfra din Frelse kom!«

Naar Danmark i Dag trods alt har en Folkekultur, materielt og aandeligt, som vi ikke andre Steder finder Sidestykke til, naar de danske Hjem hos høj og lav giver os et enestaaende Indtryk af Samliv og Styrke, hænger det sammen med den vældige Genopbygning til dette Motto i Hundred-

aaret op til 1920. Dette Tidsrum skænkede os meget, gav os meget at værne og meget at miste.

»Forkynd dit Fald —«. Ingemann er klar over, at naar vort Folk har oplevet store Ulykker og tunge Tider, da skyl- des det ikke blot, at overmægtige Fjendeskarer har væltet sig ind over os og ødelagt vor Fred. Selv om der var ydre Aarsager, var der alligevel ogsaa altid Tale om et Fald. Det gav sig i Valdemarstiden Udtryk i den Valenhed, hvormed det danske Folk sluttede op om Absalon og Valdemar i deres saa nødvendige Kamp mod de vendiske Flygtningeskarer.

»Kan det ikke være jer lige meget, om jeres Konge hedder Karl eller Frederik, naar bare I har det godt?« Det var i 1658 Svenskerne Indtryk af dansk Livsvilje. Danskernes feige Opgivelse af Landet i den første Krig mod Karl Gustav, Korfits Ulfeldt og bl. a. Nakskovborgernes snobbede og landsforræderiske Hyldest til Fjendekongen var det Grundlag, Svenskerne havde for deres Vurdering. Jo, Faldet var der dengang, som vi saa det før og siden, og som jeg i 1941 mødte det hos en Købmand, der sagde: »Ja, jeg er for Resten ligeglad, om han hedder Hitler eller Christian, naar bare min Forretning gaar godt.«

Det er fortjenstfuldt og saa afgjort i Samfundets Interesse, at den enkelte vil klare sig selv og stræber efter større Tryghed ogsaa i økonomisk Henseende. Men naar ethvert Ideal formes af det materielle, naar Menneskelivets inderste Mening og Maalet for al menneskelig Stræben blot bliver Opnaaelsen af materielt Velvære, naar alt andet viger for dette, saa Mennesket endog er parat til at sælge sin Sjæl til den højest bydende, da er Faldet der umiskendeligt.

Men hver Gang det danske Folk var inde i Faldet, rejste det sig igen. Hjerterne aabnede sig for en større Virkelighed, ikke hos alle, men dog hos saa mange, at »Udslettelsens Dom« blev udsat. Det fæstnede den Vished hos Grundtvig, at Danmarks Rige trods alle vore Brøst dog skulde staa, mens Bølgerne rulle.

Dette Syn kunde trøste os i Besættelsens Aar. Og endnu en Gang fik Grundtvig Ret. Bladet vendte sig — endda blidt.

Men da Fjenden først var ude af Landet, blev der Skuffelse hos mange. Hvor var nu Samlingen om det væsentlige? Den var tilsyneladende aldeles borte. Nu kom Døgnets Kiv og Strid, ulovlige Strejker, gensidig Mistro mellem Samfundsklasserne, gensidige uretfærdige Beskyldninger, Krav fra alle Sider i en Tid, der først og fremmest krævede Indsats og Ydelse.

I Ingemanns Linier henvises der til Historien som det Sted, hvor vi møder Eksemplet til Advarsel eller Efterfølgelse: »Advar os mod Udslettelsens Dom og vis os, hvorfra din Frelse kom!« Det kunde maaske ogsaa give et og andet at overveje at se lidt paa, hvordan Efterkrigstiderne formede sig i vor Historie. Havde vi Genopbygningssind?

Det skal straks siges, at det kneb det svært med. Jeg kunde nævne adskillige Eksempler. Lad mig nøjes med eet. Da vort Land i Aarene 1326—40 havde været besat af Grev Gert og var blevet udsuget af ham, fik vi i Valdemar Atterdag en ypperlig Leder af Genopbygningen. Det tog ham hele hans Regeringstid fra 1340—75 at faa Landet helet igen. (Det er nu for det første værd at lægge Mærke til. Genopbygningstider er lange. Nu er der gaaet 2½ Aar siden Besættelsen, der betød en Udsugelse værre end nogen Sinde. Tilmed er Verden omkring os i komplet Ulave. Naturligvis maa der gaa endnu mange Aar, inden vi blot nogenlunde er kommet ind i normale Tider.) — Men vi havde altsaa dengang i Valdemar Atterdag en enestaaende dygtig Leder. Han forstod, hvad der skulde til. Retssamfundet maatte genopbygges, saa Tilliden til Domstole og Love kunde vende tilbage. Allerede Aaret efter sin Regeringstiltrædelse indførte han almindelig Amnesti, sandelig ikke af Blødsødenhed, men for ikke at lægge Genopbygningen unødige Hindringer i Vejen. Skatter paalagdes, Produktionen stimuleredes, nyt Initiativ kaldtes frem, og selv gik han paa smukkeste Maade i Spidsen, baade ved sin rastløse Ihærdighed og ved at bruge sin Medgift til Indløsning af det første Stykke af det bundforgældede Land. Resultatet var da ogsaa straalende. Ved sin Død kunde han efterlade et stærkt og respek-

teret Damarck til sin ikke mindre geniale Efterfølger, Datteren Dronning Margrethe.

Men blev Valdemar populær af den Grund? Saa langt fra. Naturligvis var der ogsaa den Gang Folk, der spekulerede i Kaos, fordi det gav dem Muligheder for at mele deres egne beskidte Kager. Dengang var det Stormændene, nu som bekendt i særlig Grad Kommunisterne. Den Slags vil der altid være, og Valdemar var iøvrigt disse Modstandere saa forrygende overlegen, hvad enten de søgte at snigløbe ham eller — hvad naturligvis sjeldnere var Tilfældet — mødte ham Ansigt til Ansigt. Men det var meget værre, at han heller ikke mødte Forstaaelse hos Folket som Helhed. Han blev kaldt Valdemar den Onde, og Folketroen straffede ham yderligere ved ikke at ville lade ham finde Fred i Graven. Vi husker alle Sagnet om Kong Valdemars vilde Jagt. Karakteristisk er det, at man er nær ved at bebrejde ham hans Udnyttelse af Vandkraften til at drive Vandmøller. Tænk, saa haard og krævende en Konge var han, at han end ikke vilde lade Aernes Vand løbe uudnyttet i Havet. Hvilken Tyran!

Nej, vi finder ikke megen Forstaaelse af Valdemars overordentlig dygtige Indsats i hans egen Sæmtid og da slet ingen Taknemlighed over, at man i ham havde faaet den helt rigtige Leder i en saare vanskelig Tid. Det kniber som sagt i det hele taget for os Danske med Genopbygningssindet. Naturligvis kan man sige, at det er vi ikke ene om. Fra andr Lande hører man noget lignende. Men det synes dog, som om man i Finland, Norge og England fra Befolkningens Side har mere Forstaaelse af, hvad en Genopbygningstid kræver.

Hvad kræves der da af os? Ja, altsaa for det første Taalmod. Genopbygningstider er lange. Dernæst en Forstaaelse af, at en saadan Tid betyder Ofre og Afsavn for os alle, for at Landet til Gengæld skal kunne grønnes omkring os. Der kræves Forstaaelse mellem Samfundsklasserne. »Lad os ikke,« sagde Vilh. Lassen i 1901, »for de 50 opadtil glemme de 50,000 nedadtil.« Maatte disse Ord ikke glemmes i Danevang.

Landboerne er — det forekommer mig med Rette — forarget over visse Foreteelser i Byerne, de ulovlige Strejker, Kartoffelhistorien sidste Vinter o. l. Men lad os ikke glemme, at den, der aandeligt er rigest, ikke bliver træt af at række Haanden frem.

Men allermest kræves der Fornylse og Perspektiv i vores Hverdag. Ser vi Tingene for nært ved, er vi ikke i Stand til at vurdere dem ret og evner da heller ikke at gøre os til Herre over dem. Her skal først og fremmest Historien aabne vort Sind for nye Livsstrømme. Det er maaske det allerdaarligste Tegn paa vor Situation, at dansk Digtning og Kulturliv synes saa lidet frodigt i Øjeblikket. Ogsaa der gælder Grundloven om at se tilbage for at kunne se frem. Saa længe vore Digtere ikke gider eller ikke evner at fordybe sig i Sagn og Saga og Folkeviser, kommer der ikke nogen Nyblomstring i dansk Aandsliv, og det samme gælder for Landets Genrejsning paa andre Felter. Det aandelige og det materielle kan ikke saadan adskilles.

Historien fortæller os, hvad Mennesket er, og hvad det ikke kan leve foruden. Den fortæller os, at vigtigst af alt er den aandelige Frihed. »Frit at tænke, tro og tale.« Har vi den, er der altid Haab. Har vi den ikke, sænker Mørket sig.

Historien peger paa de gamle Dyder som Gudsfrygt, Flid, Sparsommelighed og Nøjsomhed. Den giver den enkeltes Liv Betydning og Indhold ved at gøre det til Led i den større Sammenhæng. Den frigør vore Kræfter til Kampen for det, der er større end os selv. Men dermed er ogsaa antydnet, at man ikke skal foragte »de ringe Dage«. Det er slet ikke ilde at være ung i en Tid, hvor der er store Vanskeligheder at overvinde og store Krav at opfylde. Afgørende er da blot, hvordan vi møder Vanskeligheder og Krav.

*

Naar vi sender vore Elevhold hjem Sommer og Vinter, vil vi gerne give dem vore allerbedste Ønsker med paa Vejen. Vi ønsker, at det maa gaa dem godt, ogsaa i det ydre, men føler ogsaa, at det trods alt ikke er det væsentligste. Vi

ønsker, at de ikke maa faa det alt for svært; men vi ved samtidig, at Vanskeligheder undgaar ingen. Først og fremmest ønsker vi dem da, at de maa være stærke, saa de maa kunne bære det, de møder, uanset hvor svært det kan være, ja, at de maa vokse derunder, blive rigere derved. Den Mulighed er der nemlig altid.

*

Og det samme ønsker vi for vort Folk. Historien maner os til Alvor — advar os mod Udslettelsens Dom — Vanskeligheder er der, og de vil blive større. Maatte vort Folk da vinde ny Styrke i Kampen med dem, maatte det vokse, blive rigere derigennem. Det *kan* ske under Folkeaadens Levendegørelse og Tugt.

Terje Vigen naaede til efter frygtelige Ulykker at kunne sige:

Bedst var det kan hænde, det gik, som det gik,
saa faar du ha' Tak da, Gud!

Maatte vi, der lever nu, naar vi engang ser tilbage paa denne Tid, uanset hvad vi har maattet igennem, kunne sige som han, da er vi blevet bestandigt rigere, da er vi blevet stærkere under Vanskelighedernes Tryk, da har vi som Mennesker og som Folk været i Vækst.

Hans Haarder.

RISIKO

Naar en mand vil bygge et hus, gør han vel i først at skaffe sig en tegning, som haandværkerne kan bruge, naar de bygger huset, og han gør vel i først at skaffe sig oplysninger om, hvad det vil koste at opføre huset. Manden maa saa overveje med sig selv, om han har midler til at gennemføre husets bygning, og hvis han ikke har det, maa han hellere med det samme opgive at bygge, da han kun vil blive til latter, om han faar begyndt og ikke kan fuldføre bygningen. Saadan siger den almindelige menneskelige fornuft os, og det er tillige bibelsk tale.

Men selv om man har brugt sin forstand godt, og selv om man paa forhaand har foretaget nøjagtige beregninger af alle omkostninger og maaske ogsaa afsat en sum penge til uforudsete ting, vil der dog altid være en vis risiko ved foretagendet, som ikke kan fjernes. Der kan indtræffe strejker blandt haandværkere eller arbejdere, som kan forlænge og fordyre opførelsen af huset. Eller der kan komme krig eller lignende store ulykker, som kan vælte alle beregninger. Eller manden, som opfører huset, kan dø, inden huset er færdigt. Alle disse eller lignende ting kan man vel paa forhaand tænke sig, men skal man tage dem med i sine Beregninger, bliver huset vist aldrig bygget. Hvis man ikke har mod til at løbe en vis risiko, gaar ikke blot et saadant foretagende i staa, inden man har faaet begyndt paa det, men alle menneskelige virksomheder vil svækkes eller standses i deres naturlige udvikling, hvis man aldrig vil vove sig ud over det, som man paa forhaand har fuldkommen sikkerhed for kan gennemføres.

Det er imidlertid ikke blot al ydre virksomhed, der vil lammes eller maaske helt gaa i staa, hvis man ikke er villig til at løbe en vis risiko, men ogsaa et menneskelivs indre virksomhed vil svækkes eller standses, hvis man ikke tør vove sig uden for forstandens og fornuftens lille snævre og kolde verden. Alting er rigtigt og sikkert og klogt i forstandens verden, og hvis mennesker først har indrettet sig helt i denne verden, vil den forekomme dem at være en stor verden. Den har nemlig størrelse efter dem selv, og deres egen storhed kan de ikke drage i tvivl. Alting passer til hinanden i deres kloge, selvskabte verden, og alle regnestykker gaar op, fordi de selv har lavet dem til efter resultatet.

Men troen dør i denne isverden af forstand. Haabet dør, og kærligheden dør, og det vil sige, at livet dør, hvis risikoen tages bort fra det menneskelige.

Der er vist mange mennesker, der dør af mangel paa tro.

Aage Møller.

PARIS — EN BEKRÆFTELSE

Navnet Paris har en egen Klang i vore Øren. Naar vi ser det i Aviserne, er det oftest i Forbindelse med Ministerkriser, Strejker eller Uro paa anden Maade. Vi kan ogsaa komme til at tænke paa den skumle Storby, naar Paris bliver nævnt, for det er jo saadan, at den, der kommer som fremmed Turist til Byen, skal tage sig i Vare, hvis han ikke vil snydes paa en eller anden Maade. Jo, »det mørke Paris« kan vi ogsaa hurtigt komme til at tænke paa, maaske i nogen Maade paa Grund af den megen Tale om det degenererede franske Folk, der er overciviliseret og raaddent og dør ud. Eller naar vi hører Navnet Paris, tænker vi maaske paa »sidste Skrig fra Paris«. Paris er Modernes By. Byen med de sminkede og udhalede Damer, som alle unge Piger og Fruer i Vesteuropa ser hen til og efterligner efter Evne, saa langt Økonomien slaar til.

Alt dette er Paris, som vi møder den i Film, Aviser og Blade. Det er vel ogsaa et rigtigt Billede af Byen, dog maa jeg sige, at man ser mange flere udhalede Damer i en dansk By, end jeg saa i Paris, da jeg var dernede i dette Efteraar. Men mødte jeg ikke dette særlig klart, saa mødte jeg i hvert Fald de øvrige Sider af Byen tydeligt nok.

Men alt om Paris er ikke sagt med dette. Jeg boede i Bydelen la Ville. Her er store, brede, smukke Boulevarder, her er Pladser og Parker, anlagt med en Skønhedssans, der ikke kan beskrives, her ligger den ene store, smukke Bygning ved Siden af den anden. Overalt mærker man Kunstens Nerve i Arkitekturen. Naar man gaar omkring paa Gader og i Parker her og bruger sine Øjne, taler alt det, man ser, til en om Kunstens skønne og rene Verden. Et

Folk, der bygger en saa skøn By, er der andet at sige om end det, jeg har sagt om Paris og Franskmændene, for et Folk taler ogsaa gennem sine Værker, sin Kunst. Man møder ogsaa her Folkets Syn paa afgørende Spørgsmaal.

Man modtager et Væld af forskellige Indtryk ved at færdes i Paris. Noget af det, der gjorde stærkest Indtryk paa mig, var Triumfbuen paa Place de l'Etoile.

Denne Triumfbue er bygget af Napoleon I, og den er 50 m høj, 45 m bred og 22 m dyb. Det er altsaa ligefrem en stor Bygning. Og fra dens Top har man en god Udsigt over »den hvide By«, Paris. Det er et Trafikcenter, her hvor den staar. Der gaar 12 brede Gader og Boulevarder ud herfra. Pladsen kaldes da ogsaa populært for Stjernepladsen. Man kan ikke overse hele Paris herfra, det kan man ikke noget Sted, men store Dele af Byen kan man overse her. I alle Retninger ser man skønne Taarne og store Bygninger rage op. Man ser ud over en lys, aaben, beplantet By, der er en hel Skønhedsverden.

Dette mægtige Sejrsmonument byggede Napoleon for at hylde sig selv og vel ogsaa for, at Pariserne til sene Tider skulde have det for Øje og mindes hans Gerning, hans mange Sejre, det store Rige, han grundede: det franske Kejserrige. Det er et Monument, der maaske lidt pralende taler om Herskerens store og mægtige Daad. Det taler dog ikke blot om ham, men ogsaa om dem, han saa som sine Hjælpere i Arbejdet, idet vi her paa Triumfbuen ser Navnene paa ikke mindre end 386 Generaler. Men Napoleon og hans Generaler er da ogsaa de eneste, Monumentet minder os om.

Men naar vi staar i Porten under Monumentet, staar vi ved den ukendte Soldats Grav, og her møder vi en ganske anden Tale. Her paa den tidligere befærdede Gade, hvor Napoleons pragtfulde Triumftog, tiljublet af Menneskemængden, engang har kørt gennem Porten, blev den 11. November 1920 en ukendt fransk Soldat begravet. Der er blot sat en Mindeplade ned i Brostenene over Graven, og ved dens ene Ende brænder en evig Flamme. Det er »Erindringsens Flamme«.

Dette Sejrsmonument fra Verdenskrigen er i det ydre saa beskedent. Man ser det ikke, før man kommer helt ind i Porten under Napoleons store Sejrsmonument — som man har set paa lang Afstand — men des stærkere taler det, naar man kommer helt derhen.

Disse to Sejrsmonumenter, der er paa samme Sted, taler et saa forskelligt Sprog til os. Napoleons Monument taler om den store Førers Daad, om Geniet og hans nærmeste, men ikke et Ord lyder om de mange jævne og almindelige Mennesker, der maatte bringe store Ofre, maaske Førligheden, maaske Livet, for at han kunde vinde sine Sejre. Men den ukendte Soldats Grav taler netop til os om de unge Franskmænd, der var med i Verdenskrigen og mistede Førligheden eller Livet. Den taler vel ogsaa om Generalerne, men ikke først og fremmest om dem, men siger til os: Vi er alle Mennesker, vi er saadan set lige. Det Offer, du har bragt, er lige stort, lige vigtigt, lige tungt, enten din Plads var som General eller som menig.

Det er to forskellige Syn, vi møder paa Mennesket og paa Krigen her paa samme Sted. Det Syn paa Mennesket, som vi møder i den ukendte Soldats Grav, er et Syn, der først er kommet klart til Orde i Vesteuropa i den nyere Tid. Det er Menneskets Ret, Frihed og Værdighed i Modsætning til det, at vi almindelige Mennesker blot har som Opgave at tjene som Gødning for Geniet.

Det er vel ikke saa mærkeligt, at Tanken om den ukendte Soldats Grav først opstod i Frankrig, hvor der i Revolutioner er udkæmpet haarde og blodige Kampe netop for dette Syn. Det maa være ud af det franske Folks Forstaaelse af det enkelte Menneskes Frihed, Ret og Værdighed, at man har turdet virkeliggøre denne dristige Tanke med den ukendte Soldats Grav under Napoleons Triumfbue. At man har forstaaet, at dette ikke skæmmede Triumfbuen, men tilføjede det, der var glemt ved den.

Maaske taler det særlig stærkt til en at staa paa dette Sted i Øjeblikket paa Baggrund af Verdensbegivenhederne. For selv om man her i Paris har været dristig nok til ligesom

at forene disse to Syn paa Mennesket, saa er det jo, ikke saadan, at Mennesket overalt i Verden har faaet sin Ret, og at der ikke er nogen Kamp mellem disse to Syn mere. Det vidner bl. a. vore daglige Diskussioner om. Vi diskuterer f. Eks. om Demokrati og Diktatur, og det er jo netop de to forskellige Syn paa Mennesket, der er repræsenteret her. Og jeg vil endda gaa saa vidt, at jeg vil paastaa, at naar vi taler om Modsætningen mellem Øst-Vest, saa er det Spændingen mellem disse to forskellige Syn paa Mennesket, vi taler om.

Jeg kommer i denne Forbindelse til at tænke paa, hvad en Udlænding sagde til mig: I Dag trænger vi meget mere til Opdragere end til Politikere. Og han mente dermed, at vi har set, hvilken Magt Propagandaen kan faa over Mennesker, vel navnlig unge. Derfor gælder det først og fremmest om i Ungdomsopdragelsen i Dag at ruste Ungdommen gennem en menneskelig Udvikling, saa den ikke bliver et for let Bytte for en Propaganda. Den, der bygger paa det Menneskesyn, som Triumfbuen symboliserer, kan nemlig sagtens tage Propagandaen i sin Tjeneste og naa store Resultater. Det har vist sig! Men for at vi kan bygge paa det Menneskesyn, som den ukendte Soldats Grav udtrykker, kræves der en menneskelig Udvikling, altsaa netop det, som Opdrageren vil naa, eller for at sige det endnu mere bestemt, det, som Højskolen vil naa.

Det, som jeg mødte herude i den fremmede og store Verdensby, var altsaa ikke noget nyt for mig, men det var en stærk Bekræftelse og Understregning af det, som mine Tanker saa ofte beskæftiger sig med. Her var ligesom ens Tanker symboliseret. Og jeg saa, at det Menneskesyn, som kom til Orde i den ukendte Soldats Grav, er ikke blot forstaaet af den beskedne danske Højskole, men det indtager dog saa megen Plads i den travle og store Verdensby, saa man tør lade det komme synligt til Udtryk, endda samtidig med det Syn, der er dets Fjende.

Johs. Hvid.

De bedste Hilsener og Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar.

Anna og Johs. Hvid.

FORNUFTENS KAPITULATION

For nylig hørte jeg paa et Kursus en Videnskabsmand sige om sig selv, at han var amoralsk og Værdinihilist. Disse fornemme Fremmedord betyder paa jævnt Dansk, at han benægtede Eksistensen af moralske Begreber og af Værdier, der under alle Forhold og til alle Tider kunde have deres Gyldighed.

Dette lyder maaske ikke saa slemt, saa længe det fremsettes ganske uhaandgribeligt, men naar dette: at være amoralsk og Værdinihilist anvendes paa ganske bestemte Ting, som vi andre i vor Enfoldighed plejer at maale med en moralsk Maalestok, saa begynder det at dæmre for en, hvor forfærdelig denne Anskuelse er, og hvor frygtelige Konsekvenser den vil faa for alt menneskeligt Liv.

Der er ingen Værdier, hævdede Videnskabsmanden, ingen moralske Begreber, som vi alle kan være enige om at føle os bundne af. Der er intet godt og intet ondt, intet skønt og intet hæsligt. Der er derimod en Mængde Ting og Begreber, som Mennesker vurderer, og som de vurderer forskelligt, saaledes at den ene kalder det ondt, som den anden kalder godt, og den ene kalder det skønt, som den anden finder hæsligt. Vi kan blive enige om, at Jern har den og den Vægtfylde, at der er den og den Afstand mellem to Punkter paa Jordkloden, at Mennesket har saa og saa mange Ribben, for disse Ting er noget, vi kan tælle, maale og veje, og de kan derfor behandles af Fornuften. Men saa snart vi vil til at tale om ondt og godt, skønt og hæsligt, saa er vi inde paa noget, der ikke er tilgængeligt for Fornuften. Disse Ting kan vi kun vurdere, og det vil være saadan, at vore Vurderin-

ger vil falde forskelligt ud. Hvad der er godt i den enes Øjne, er ondt i den andens.

Vedkommende Videnskabsmand gik ud fra et meget illustrerende Eksempel, som var uhyre let at forstaa. Han tog saa jævn og dagligdags en Ting som et Jordbær og sagde derom: Et Jordbær er i sig selv hverken godt eller ondt. Det kommer an paa, hvordan hver enkelt af os vurderer det. Den, der kan lide Jordbær, vil sige, at Jordbær er noget godt; den, der ikke kan lide Jordbær, vil sige, at det er noget ondt, eller i hvert Fald, at det ikke er noget godt.

Nu har Jordbær jo intet som helst med Moral eller Værdi at gøre, saa vi kan sagtens give Værdifornægteren Ret i denne Sag. Vi ved saa godt som han, at »om Smagen kan der ikke diskuteres«. Men Jordbærret var ogsaa kun et foreløbigt Eksempel, der blev brugt for virkelig at klargøre Fornægtelsen af alle Værdier. Ud fra dette Billede gik Videnskabsmanden videre og sagde, at for Eksempel det at ihjelslaa (han undgik med Vilje at bruge Ordet Mord, fordi der i dette Ord ligger en Fordømmelse) heller ikke i sig selv er noget ondt eller godt. Om man vil kalde det ondt eller godt, beror ligesom i Tilfældet med Jordbærret paa, hvordan man vurderer det. Den ene vil finde Drab fuldt moralsk, altsaa godt, mens den anden vil finde det umoralsk, altsaa ondt. Yderligere kommer dertil, at vi til Tider finder det forkert, til andre Tider rigtigt at slaa ihjel. Vi legaliserer Drab i Krig og ved Henrettelse, f. Eks. af Stikkere, men fordømmer det som umoralsk, naar det gælder Forholdet mellem de enkelte Mennesker.

Ganske det samme gælder efter Videnskabsmandens Mening alle andre Ting, som vi dømmet om ud fra moralske Vurderinger. Vi kan ikke ved nok saa dybsindige og oprigtige Overvejelser naa frem til at bestemme visse moralske Værdier og Bud, som gælder os alle og binder os alle. Paa alle Omraader, hvor vi ikke kan tælle, maale og veje, vil vi vurdere forskelligt, modsat, og der eksisterer derfor ikke nogen almengyldig Moral, men kun de enkelte Menneskers Vurderinger.

En af Tilhørerne ved Kursus stillede Videnskabsmanden over for det, som er Kærmen i den Moral, der udspringer af Kristendommen, nemlig Jesu Kærlighedsmoral, der kan sammenfattes i de to Sætninger: »Alt, hvad du vil, at andre skal gøre mod dig, det skal du ogsaa gøre imod dem« og omvendt: »Hvad du ikke vil, at andre skal gøre mod dig, det skal du heller ikke gøre mod dem«, altsaa en Moral, der ikke er en Opregning af forskellige Bud og Forbud, men en ganske bestemt Linie, hvorefter Mennesker skal leve deres Liv i Næstekærlighedens Lys. Ogsaa denne Moral fejede Videnskabsmanden til Side, idet han sagde, at det vil være forskelligt, hvad de forskellige Mennesker ønsker gjort eller ikke gjort mod sig, og at denne Moral derfor ikke kan gøre Krav paa nogen som helst Almengyldighed. Vi bad ham anvende Moralsætningen paa Ting som Mord, Røveri o. lign., men dertil svarede han ret undvigende, at det var Ting, som vi efterhaanden var blevet saa nogenlunde enige om alle sammen, men det var Undtagelser.

Hvordan kan det nu gaa til, at der kan være et saadant Svælg mellem denne Videnskabsmands Syn paa de moralske Værdier og det Syn, som saa mange af os andre har, og som vi vil arbejde og kæmpe for? Er det Syn, som Videnskabsmanden er Forkæmper for, ikke et Brud med hele den hidtidige Udvikling?

For mig at se ligger det saadan, at hans Synspunkter saa langt fra at være et Brud med den moderne Tids Udvikling tværtimod er det eneste mulige Resultat, som denne Udvikling kunde give. Vi har været saa vante til at se den moderne Tid som en Tid, hvor Udvikling betød det samme som Fremskridt. Men hvis Resultatet af Udviklingen er, at Værdierne i Fornuftens Navn bliver fornægtet, saa er Udviklingen blevet til alt andet end Fremskridt. Det er først og fremmest det 18. Aarhundrede, der har den noget tvivlsomme Ære af at have sat Troen paa Fremskridtet i Højsædet. Denne Tidsalder troede, at naar blot den menneskelige Fornuft fik Lov til at raade i alle Forhold, saa vilde den ogsaa medføre et stadigt Fremskridt mod det gode og fuldkomne.

Efter det, vi i den helt moderne Tid har oplevet, og særlig naar vi stilles Ansigt til Ansigt med den fornuftbaarne Fornægtelse af alle moralske Værdier, er der nok Grund til at nære Mistænksomhed over for denne Fornufttro.

Det 18. Aarhundrede skal ikke have hele Skylden. Dyrkelsen af det menneskelige, derunder ogsaa af den menneskelige Fornuft, begynder allerede paa Overgangen mellem Middelalder og Nytid, i den Epoke, vi plejer at kalde Renæssancen. Men i det 18. Aarhundrede udformes Fornuftdyrkelsen til System, bliver Livssyn. Og deraf flyder baade godt og ondt.

Man gjorde i det 18. Aarhundrede i Fornuftens Navn op med alle de Autoriteter, der lagde snærende Baand om Menneskets Udvikling og beskar dets Frihed. Som man rammede en Pæl gennem den gamle Opfattelse, at Kongen er den af Gud indsatte Regent og derfor af guddommelig Værdighed, saaledes drog man ogsaa til Kamp imod andre gamle Traditioner, der ikke stemte overens med Menneskets Fornuft. Deraf Kampen mod en overmægtig Gejstlighed og Adel, saadan som den fik sit magtfuldeste Udtryk i den franske Revolution, der ganske vist endte med at blive Pøbelens Rædselsgerninger, men som i sin Begyndelse var en Kamp for Menneskerettigheder. Deraf Kampen mod Slaveri, Tyranni, Udsugelse, social Uretfærdighed. For denne Kamp mod Uretfærdighed og Misforhold maa vi være Fornuften og dens Forkæmpere dybt taknemmelige.

Men paa eet Punkt gjorde man sig skyldig i en fundamental Fejltagelse, hvis frygtelige Følger vi ser i Dag, bl. a. paa den Maade, at alle moralske Værdier fornægtes.

Fornufttroens Tilhængere kom i deres Begejstring til at stole saa stærkt paa Fornuften, der bor i Mennesket, at de ikke længere ansaa det for nødvendigt, at Mennesket var bundet til noget uden for sig selv. De troede, at det ad Fornuftens Vej kunde lade sig gøre at naa frem til faste moralske Begreber, at vor Fornuft kunde fastslaa Værdier med Almengyldighed.

Nu er Forholdet jo det, at der ikke eksisterer nogen

almengyldig menneskelig Fornuft uden for det enkelte Menneske. Der er kun en Masse Væsener, der hver for sig er begavede med Fornuft, og naar de skal gaa Fornuftens Vej, maa de altsaa gaa deres egen Fornufts Vej. Men ad denne Vej vil vi ikke kunne naa frem til faste moralske Værdier eller finde nogen Sandhed. Vi ved det fra vor egen lille Kreds, for vi har jo selv Gang paa Gang prøvet, at naar vi sad en Del Mennesker sammen og diskuterede et eller andet Problem i Fornuftens Lys alene, saa var det ganske umuligt at naa til noget Resultat, som vi kunde være enige om. Hver for sig brugte vi vor Fornuft, men alligevel blev vi uenige. Og det nyttede ikke, at du anklagede mig for at være ufornuftig, for jeg kunde med akkurat samme Ret sige det samme om dig.

Vi maa altsaa erkende Fornuftens Afmagt over for det moralske Problem. Dette er ikke noget absolut Mistillidsvotum til Fornuften. Der er slet ingen Grund til at sætte den paa Porten, tværtimod skal vi i høj Grad have den med os, naar vi skal løse Dagligdagens Problemer og ordne vore Samfund.

Men naar det gælder om at finde frem til faste Værdier af den Slags, som vi kun kan gøre til Genstand for Vurderinger, saa er Fornuften os en daarlig Hjælper. For den inderlige Tro paa Fornuften vil for mit Vedkommende sige, at jeg stoler paa min Fornuft, for dit Vedkommende, at du stoler paa din Fornuft. Vi vil altsaa hver for sig gøre gældende, at vort personlige Synspunkt er det rigtige. Men er jeg nu af den Mening, at mit Synspunkt er det rigtige, og at det alene betinger Fremskridt og Lykke, og videre, at dit Synspunkt, hvis det faar Lov til at gøre sig gældende, fører i den stik modsatte Retning, saa vil det være logisk, at jeg bekæmper dit Synspunkt, og hvis det drejer sig om særdeles livsvigtige Ting, maa jeg ikke blot bekæmpe det Synspunkt, men ogsaa dig selv, fordi du har dette Synspunkt. Derfor forfølger jeg dig, sætter dig i Koncentrationslejr, piner dig til Døde ved at lade dig arbejde og sulte. Det er jo det, man gør bl. a. i Rusland. Til Dels sikkert, fordi Magthaverne derovre er is-

kolde Kynikere, der sætter alt ind for at beholde Magten, men tildels sikkert ogsaa, fordi de er Fornuftens Idealister, der vil gennemtvinge deres Synspunkter, fordi de efter deres Mening er de eneste rigtige og fornuftige.

Alt dette vil jeg gøre imod dig, ikke fordi jeg hader dig, men fordi din ufornuftige Mening modarbejder min fornuftige Mening og hindrer den i at sejre. Og da Fornuften opløser de moralske Værdier og dermed alle moralske Bud og Forbud, er der intet, der lægger noget som helst Baand paa mig.

Alt dette vil jeg gøre imod dig, *hvis* jeg ikke er bundet af noget uden for mig selv. Hvis der ikke er faste Værdier, som er uafhængige af min Fornuft, fordi de ligger helt ud over den.

Er der da saadanne Værdier?

Naar vedkommende Videnskabsmand hævder, at det er naivt at tro, at vi kan ræsonnere os frem til moralske Begreber, som vi alle kan være enige om, og naar han hævder, at det er naivt at drive Oplysning i denne Tro, saa maa vi give ham Ret. En simpel Betragtning af, hvad menneskelig Fornuft er, kan sige os dette, og skulde det ikke være nok, behøver vi blot at tænke paa, hvilke Velsignelser den moderne Tid med al sin Fornuft har bragt os: Nazisme, Kommunisme, Krige, Konzentrationslejre. Vi kan være fuldstændig enige med ham, naar han karakteriserer Fornufttroen som naiv.

Men vi maa være dybt uenige med ham, naar han derudfra vil sige, at der ikke eksisterer moralske Værdier. At vor Fornuft ikke kan bevise dem, er ikke noget Bevis for, at de ikke findes. At Sandheden ikke kan findes ad Fornuftens Vej, er ikke noget Bevis for, at der ikke findes nogen Sandhed.

Det er dødsensfarligt at sige, at der ikke er faste Værdier, at der ikke findes nogen Sandhed. Vi har ikke Lov til at tvivle om Mandens Ord, naar han siger, at han er fanatisk Demokrat; men vi har Lov til at sige, at han trods sin glødende demokratiske Overbevisning er Banebryder for Nazismen, fordi denne netop gror der, hvor Værdierne er afskre-

vet. Et Demokrati gaar sin Ruin i Møde, hvis det ikke som sin inderste Livsnerve har visse faste moralske Grundværdier.

Og derfor er vi dybt uenige med ham om det, som vi maa sætte i Stedet for den naive Fornuft, der tror paa de fornuftbaarne Værdier.

Her skilles vore Veje.

Han vil nemlig nøjes med at arbejde paa, at det gaar op for Folk, at der ikke er nogen Sandhed, ikke noget godt eller ondt, ikke noget skønt eller hæsligt, men at der kun er noget, der for mig synes sandt, godt, ondt, skønt eller hæsligt, og som i dine Øjne maaske tager sig ganske anderledes ud. Han vil skærpe vore fornuftmæssige Evner, saa vi ikke lader os forføre til at tro paa en Sags absolutte Sandhed eller Godhed, men altid kan gennemskue Tingene.

Jeg spørger, om nogen kan tro, at det skulde være muligt at bygge en menneskelig Kultur op paa dette rent negative Grundlag. Med det Kendskab, vi har til den menneskelige Natur, har vi ikke nogen særlig Grund til at tro, at Menneskene skulde blive bedre mod hinanden, fordi de oplæres til at se, at ingen har Ret og ingen Uret, at der ikke er nogen Sandhed.

Derfor skilles vore Veje her.

For vi, der tror paa de absolutte Værdiers Eksistens, vil ikke nøjes med at blive staaende paa det rent fornægtende Stade. Naar vi — i skøn Samdrægtighed med den værdifornægtende Videnskabsmand — har gjort op med Fornuften og erkendt dens Afmagt, saa vil vi sige, at vi maa finde et andet og mere holdbart Grundlag for de Værdier, vi føler er nødvendige for vor menneskelige Kultur.

Og for at finde disse Værdiers Grundlag vil vi gribe tilbage i Tiden og gøre Bod paa den Fejl, som Fornufttroen begik, da den sejrede.

Fornuften nøjedes nemlig ikke med at gøre op med menneskelige Autoriteter. Den benægtede ogsaa det i det religiøse, som var uoverensstemmende med den menneskelige Fornuft. Den havde slet ikke Brug for det guddommelige,

fordi den mente, at Mennesket kan selv i Kraft af sin Fornuft. Den vilde frigøre Mennesket af alle Baand, ogsaa af de' gud-dømmelige. Men samtidig frigjorde den os ogsaa fra Følelsen af at være bundet til noget, der ligger uden for os selv. Og det betød i det lange Løb, at den løste vore moralske Baand.

Man troede f. Eks., at det ad Fornuftens Vej kunde lade sig gøre at hævde Menneskers Lighed. Men skal vi se rent fornufmæssigt paa Tingene, saa er der jo Grund til at tale om alt andet end Lighed. Vi kan jo sige med den franske Flyverforfatter Saint Exupéry: Hvilken Lighed er der mellem Vismanden og den raa Tølper? Ingen! Hvilken Lighed er der mellem Geniet og Idiotten? Ingen! Og vi kan hente Eksempler fra de Aar, vi nylig har gennemlevet, og spørge: Hvilken Lighed er der mellem Frihedskæmperen og Stikkeren. Igen maa vi svare: Ingen! Al Tale om Lighed mellem Mennesker er meningsløs, naar den skal ses ud fra et rent menneskeligt, fornufbetonet Synspunkt.

Der bliver først Mening i Lighedstalen, naar vi ser Mennesket under en helt anden Synsvinkel, den nemlig, at det er skabt i Guds Billede. Som skabte i Guds Billede er vi lige; vi er lige, fordi vi er lige i Gud, i noget, der ligger uden for os selv. Det er da ogsaa det Svar, Exupéry giver paa sit eget Spørgsmaal, naar han siger, at alle Mennesker er Guds Gesandter og derfor har lige Krav paa Højagtelse og Respekt.

Her, hvor Fornuften kommer til kort, er det altsaa det, som ligger ud over al Fornuft, Gudsforbindelsen, der skal stille Tingene paa deres rette Plads. Respekten for Medmennesket er jo i vort menneskelige Samliv netop en af de Værdier, hvis absolutte Gyldighed vi gerne vil tro paa. Fornuften kan ikke begrunde denne Værdi, men Gudforbindelsen kan gøre det, fordi den binder os alle til noget, der er højere end os selv, og derigennem ogsaa binder os til hinanden.

Naar vi leder efter et Fundament, der urokkeligt kan bære Værdierne, saa er det nok i det hele taget saadan, at

vi skal søge det i noget, der ligger uden for os selv, og som derfor ikke kan erfares af Fornuften.

Det vil sige, at vi skal søge tilbage til det Syn, som raadede, før Fornuften satte Gud ud af Spillet. Det betyder ikke, at vi skal skrue Udviklingen tilbage til Middelalderen, hvad for øvrigt heller ikke nogen menneskelig Magt for-
maar. Men det betyder, at vi erkender Menneskets Utilstrækkelighed, Fornuftens Kapitulation over for det Problem, som er vor Tids største, Problemet om de moralske Værdiers Grundlag og Væsen, om Sandhedens Eksistens.

Dette gamle Syn har ikke været sat ud af Spillet i vor moderne Fornufttid. Der er mange, der har kæmpet for det. Hos os var det bl. a. Grundtvig. Han saa Mennesket som skabt i Guds Billede og følte derfor Forpligtelsen over for Gud og den Mening, han har med sin Skabning.

Men Grundtvig var en af Undtagelserne. Hovedstrømningen var Fornuftdyrkelsen. Og Resultatet ser vi i Dag, naar man vil fortælle os, at der ingen moralske Værdier er. Fornuften kan nemlig ikke finde disse Værdier. Da den ikke vil indrømme noget uden for Mennesket selv, maa den alt-
saa fornægte disse Værdiers Eksistens.

I det gamle Syn: at vi er forpligtet over for noget, der er højere end os selv, at vi — uanset Race, Nationalitet, politisk Anskuelse o. s. v. — er skabt i Guds Billede, ligger Fundamentet for de Værdier, vi føler er nødvendige for vor Kultur. Og naar derfor den amoralske og værdifornægtende Videnskabsmand kommer og vil sige os, at der ingen Sandhed er, intet godt og intet ondt, lad os da roligt stille op imod dette nedbrydende Syn det, som vi ved er Sandhed: at Mennesket — trods al Fornuft og trods al videnskabelig Tænkning — er skabt i Guds Billede. Deri vil vi begrunde vore Værdier.

Dette Syn fører ikke med sig en fuldstændig Moralfortegnelse, som vi kan have med os som Rejsefører gennem vort vanskelige Menneskeliv. Ogsaa ud fra det Syn vil vi komme ud for Situationer, hvor vi har svært ved at se, hvad der er Ret, og hvad der er Uret, hvad der er godt, og hvad

der er ondt. Men det kristne Menneskesyn, der taler Næstekærlighedens Bud til os, fastslaaar visse Grundværdier, ud fra hvilke det er vor Opgave i hvert enkelt Tilfælde at skønne om, hvad vi skal gøre. At vi saa dog Gang paa Gang maa fejle, ja, det forstaar vi ogsaa ud fra det gamle Syn, der fortæller os, at Mennesket er en falden Skabning.

Vi skal ikke vente Fuldkommenhedsriget her paa Jorden, selv om vi lever ud fra det gamle Menneskesyn. Dertil ved vi for meget om Menneskets Utilstrækkelighed, vi har for smerteligt oplevet, at vi er sammensatte Væsener, Skabninger paa godt og ondt. Men alligevel er dette Syn det eneste, hvorpaa vi kan bygge en menneskelig Kultur, fordi det begrunder de faste Værdier, uden hvilke en Kultur ikke kan bevares.

Naar man da i Dag fra Fornufttilbedernes Side vil opløse de faste Værdier, vil fornægte Sandhed, vil sætte Ligheds-tegn mellem ondt og godt, saa maa vi, der tror paa det gamle Menneskesyn og paa de Værdier, der har deres Rod deri, kæmpe mod denne Opløsning, hvor vi møder den.

Men for at kunne kæmpe for disse faste moralske Værdier er det godt at have gjort det klart for sig selv, at vi ikke kan begrunde dem med vor Fornuft, men at vi maa søge deres Fundament i noget, der er højere end os selv, i Gud, der har skabt os i sit Billede. Det er en Viden, der giver Styrke i Kampen, for den kan Fornuften ikke rokke ved.

Asbjørn Mandøe.

Vi sender jer alle de bedste Jule- og Nytaarshilsener.

Niels, Eva og Asbjørn Mandøe.

DEN EVIGE FLAMME

Vi har lært det: Vil vi leve
ensomme og fri,
sker det ikke ved å kreve,
bare ved å gi.

Saaledes sang Øverland i Norge under Frihedskampen. Den bitre Erfaring i disse frygtelige Aar for den norske Frihedsdigter var, at Prisen for Friheden er den stadige Kamp, det vedvarende Offer. Frihedsbegrebet, der i Mellemkrigstiden blev udvandet og næsten tomt for Indhold, fik en Renaissance — eller rettere: Menneskene indsaa paa ny Frihedens Værdi.

Ovenstaaende Verslinjer falder uvilkaarligt en i Tankerne, naar man staar ved den ukendte Soldats Grav under Triumfbuen i Paris. Der er ingen kæmpemæssig Sarkofag — nej, jævnt og prunkløst ligger Broncepladen i Stenbroen, medens en »evig« Ild brænder ved den ene Ende. Det er saa op-højet i sin Simpelhed, saa jævnt og stille, saa talende til Sindet. Man kunde næsten fristes til at sige, at dette Mindesmærke er saa dansk i hele sit Præg, at man føler sig staaende ved en dansk Krigergrav. Den ukendte Soldats Grav blænder ikke Øjet; men saa meget des stærkere virker den paa Sind og Tanker.

Her ligger Liget af en af de ukendte mange, der faldt i den første Verdenskrig, og som blev begravet her som et Symbol for alle de Millioner, der faldt og gav deres Liv for en Sag, der var større end dem selv. Den »evige« Ild skal for de kommende Tider minde Efterslægten om det Offer, disse unge Mænd bragte. Den »evige« Flamme, det selvudslettende Offers Flamme lyser stadig som Symbolet paa alt det Blod, der er udgydt for Menneskelighed og Frihed. Den virker paa samme Tid Højhed og Ydmyghed i Sindet, men sam-

tidig faar den os til beskæmmet og sorgfuldt at bøje Hovedet. Hvad har vi, der har faaet Lov til at leve, gjort for at løfte den Arv, de med deres Blød købte til os? Tilsyneladende intet. Det er, som om alle de blodige Ofre har været forgæves. To Gange i Løbet af 25 Aar har Millioner af unge givet deres Liv, for at den næste Generation kunde faa Lov til at udvikle sig og vokse op i en bedre og lykkeligere Verden, og hvad er Resultatet blevet? Ja, ganske givet ikke det, som de kæmpede for. Gang paa Gang i Historien er de Ofre, der er bragt for Menneskelighed og Ret, af Efterslægten blevet misbrugt til magtpolitiske og egoistiske Formaal. Blodstrømmen fra Europas Slagmarker, der skulde have været en Kilde til Medmenneskelighed, tørrede ud, næsten før den var begyndt at rinde. Hvor mange unge har ikke i denne frygtelige Krig givet deres Liv i fast og sikker Tro paa, at et mere retfærdigt Samfund vilde rejse sig paa det gamles Ruiner. De lagde Grundpillerne til et Tempel, men vi har bygget en Røverhule og Kræmmerbod. Lad os blot indrømme det. Den Verden, vi i Dag lever i, har saa lidt at gøre med de Drømme, vi nærrede under Besættelsen, at en Sammenligning kun kan virke forstemmende. Vi hører saa ofte Udtrykket: »Demokratiet sejrede i den sidste Verdenskrig.« Hvis det ikke var saa dødsensalvorligt, vilde man opfatte det som en bedre Vittighed. Ulven ikklædte sig Bedstemors Tøj for at narre Rødhætte, og alle Former for Tvangsstyre ikklæder sig Demokratiets Navn for bedre at kunne vinde Tilhængere. Udtrykkene: Økonomisk Demokrati, konstruktivt Demokrati, og hvad man nu ynder at kalde det Øst for Europa, er kun Røgslør for at skjule et menneskefjendsk og reaktionært System, som er det sande Demokraties Modsætning. Ord gør det visselig ikke, selv om mange lader sig blænde af smuktklingende Fraser. Af deres Gerninger skal vi kende dem, og deres Gerning er en frygtelig Afsløring af dem selv. Respekten for det enkelte Menneskes Ret til i Frihed at tænke, tro og tale samt en Retspleje, der bygger paa denne Frihed, er Grundstenen i ethvert sandt Demokrati. Hvor disse Rettigheder trædes under Fode er

Demokratiet dødsdømt, ja der er det allerede afgaaet ved Døden.

Ser man paa Europa i Dag ud fra denne Synsvinkel, kan man ikke med nogen som helst Ret tale om en Sejr for Demokrati og Folkestyre. Paa Yaltakonferencen udsendtes et Communiqué, hvori de fire »store« udtalte, at de Allierede kæmpede for det enkelte Menneskes og det enkelte Folks Ret til i Frihed at leve deres eget Liv uden Tryk eller Indblanding fra andre Magters Side. Dette Budskab kom til os midt i Krigens Mørke og tændte et lysende Haab hos alle frihedselskende Mennesker. Er det saa mærkeligt, at Skuffelsen og Bitterheden blev saa stor, da man saa, hvorledes det gik. »Det er stadig en af Livets Gaader, hvorfor man kysser den, man just forraader.« Den Frihed, som Yaltakonferencen forjættede, er i Dag en Illusion i store Dele af Europa. Bag det saakaldte Jerntæppe er Friheden blevet forraadt, og Millioner af Mennesker sukker i Dag under Tyranniets Aag. Hvorledes er det gaaet med de smaa Stater: Estland, Letland og Lithauen? Hvor er Friheden i Polen, Ungarn, Rumænien, Jugoslavien og Bulgarien? Dagligt hører man om Forfølgelser og Likvidering af anderledes tænkende. Petkov og Mikolajczyk er Navne, der skriger til Verdens Samvittighed. Det er ikke alene forkert, det er en Forbrydelse mod Frihedsbegrebet i Dag at tale om Demokratiets Sejr, naar saadanne Tilstande fortsat raader i store Dele af Europa. Hvis Verdens Samvittighed kunde tie over for disse Forfølgelser, var det et sikkert Tegn paa den vestlige Kulturs Forfald. Heldigvis lyder der fra næsten alle Kredse harmdirrende Protester. Men Protester er ikke nok; de er kun Skumsprøjt, hvis ikke vi er rede til at tage de Forholdsregler, der er nødvendige, for at give disse Folk deres Frihed tilbage. Nazismen døde ikke med Tysklands Nederlag, den lever videre under andre Navne Øst for Jerntæppet. Frihedskampen er ikke forbi, før alle Folk er blevet befriet for ydre Tvang. Kampen for Frihed og Retfærdighed fortsætter, og den vil fortsætte til Tidernes Ende under forskellige Former. Slægt efter Slægt segner her, men nye Generationer følger — nye Lidelser, nye Ofre — den evige Flamme.

SMAASTREJF FRA RUINDYNGEN

Det er en dejlig Fornemmelse at gaa omkring og se, hvordan Mødre pusler ømt om deres smaa Børn, hvordan de bekymrer sig for selv de mindste Tegn paa Sygdom og Svaghed. Man kan saadan glæde sig over at se smaa, buttede Størrelser løbe livsglade og friske omkring, hylende og skrigende af deres sunde Lungers fulde Kraft.

Egentlig undrer det mig en Smule, at jeg nu kan fryde mig over et skrigende, vrælende Barn, for ganske vist har jeg altid holdt af Børn, bl. a. fordi de saa tydeligt afslører, hvad de tænker og mener, endnu ikke har lært sig at lægge Maske paa; men altid har jeg dog tænkt, naar Børnene hylede for meget, at de var forkælede, og at Forældrene ikke havde lært Opdragelsens vanskelige Kunst — — nu — nu tænker jeg ikke saa meget paa det, ja, maaske synes jeg stadig, at Børnene kunde være bedre opdraget hist og her — men jeg glæder mig over deres sunde Vitalitet — for der findes jo Børn, der har det anderledes. Nu har jeg set det. Maaske vidste jeg det godt nok før; men da forstod jeg blot ikke, hvad det vilde sige, havde kun paa Afstand forsøgt mig med en Medfølelse, som var ment ægte nok, ganske vist, men som alligevel manglede Oplevelsens dystre Alvor.

Vi har snart vænnet os til at se Billeder af Laser og tragiske Ansigtsudtryk. Man faar, naar man ser disse Billeder, en Slags Afstandsmedfølelse — og ikke mere. Træffer man derimod det kødelige, levende Væsen — der nu paa mange Maader er næsten dødt — saa først bliver man klar over, i hvor ringe Grad man er i Stand til at forestille sig andres Lidelser og tragiske Skæbne.

Jeg ser for mig de blege, magre Ansigter, men allermoste de tomme, ligeegyldigt stirrende Øjne, der lyste mig i Møde fra Kældres og Bunkers' Halvmørke. Eller paa Børnehjem og Sygehuse, hvor de var blevet iført rene Klæder og var sammen med andre Børn, men hvor mange af dem stadig sad der stille og saa ligesom eftertænksomt ud i Luften — indtil man kom nærmere og saa ind i de sygeligt tomme Øjne.

Saadan var det gaaet nogle af Børnene i det krigshærgede Tyskland. De var blevet psykisk saavel som fysisk syge under de fortvivlede Omstændigheder, de maatte leve under. Ofte uden Forældre, somme helt uden Familie, ingen Pasning, et Minimum af Føde — dog, nogle var mere livskraftige end de andre.

— — —

Der var lidt mere Liv i Kludene end vanligt blandt Grænsegendarmerne ved Pfalz en Dag i Midten af August. I Morgentimerne var der ankommet en højstaaende Embedsmand paa Inspektion. I den sidste Tid var der nemlig kommet en Mængde Rapporter om Grænseoverskridelser og Smuglerier fra dette Omraade.

Gendarmerne var noget urolige, flere af dem havde maaske ogsaa en mindre god Samvittighed, i alt Fald var de mere vaagne og opmærksomme end vanlig. Da en af dem gik igennem nogle af de tætteste Skovstrækninger og kun møjsommeligt banede sig Vej ad den trange Gendarmsti, syntes han, han hørte en svag Lyd. Først mente han, at det blot var en Gren, der slog tilbage, han gik derfor nogle Skridt endnu, men blev saa prøvende staaende. Han hørte igen en Raslen, der hørte op, saa snart han stod stille. Han synes ogsaa, han saa nogle Grene bevæge sig. Udsigten til Fangst netop i Dag gjorde Gendarmen ivrig, og han raabte: »Hvem der?« Saa blev der en Knasen og Brasen, og han forstod, at hans Bytte forsøgte at undslippe, og han løb efter Lyden uden at kunne se vedkommende. Han løb, og han raabte; men det lod til, at det skulde lykkes Fyren at undslippe, saa han afsikrede Karabinen og affyrede flere Skud i Retning af Lyden. Saa blev det med eet helt stille. Han havde maaske

ramt? Saa hurtig som det var muligt for det tætte, Krat, banede han sig Vej i den Retning, hvor han sidst havde set noget bevæge sig. Da han havde gaaet lidt, var han lige ved at snuble over noget blødt, som laa i Skovbunden, og han opdagede, at det var en lille Knægt paa en 6—7 Aar. Drengens Øjne var opspærrede af Skræk; men samtidig luede der Had og Foragt i dem.

Havde det nu ikke netop været den Dag, vilde Gendarmeren maaske have ladet Drengen gaa; men nu tog han ham med sig til Vagtkommandoen. Ogsaa her viste man større Interesse end vanlig. Man havde længe vidst, at Dele af Befolkningen brugte Børn til Smugling; men det var et forfærdeligt Mas at komme Ophavsmændene til Livs. Drengen kom nu i Forhør. Han var ikke nem at faa noget ud af trods sine smaa 7 Aar. Han var stejl og tavs og saa blot paa dem med et usigeligt Had. Man vidste egentlig ikke, hvad man skulde stille op med ham, indtil man opdagede, at han havde den største Skræk for at blive lukket inde. Ved Hjælp af Trusler herom fik man ham endelig til at tale — og erfarede noget ganske andet end det, man havde ventet.

Det viste sig, at han ikke havde nogen Familie, og at han levede sit Liv ude i Grænseskovene sammen med to andre Børn paa 4 og 5 Aar. Det lykkedes at finde de to andre — samt deres primitive Boplads derude i Skovene. De havde indrettet sig i en Hule, hvor man fandt et lille Lager af Kartofler og andre Levnedsmidler, de havde tigget sig til eller stjaalet i Holland — ja, om det saa var et Baal, havde de ogsaa det.

— — —

Dette er kun eet Eksempel; men det viser noget om, hvor frygtelige Forholdene er. Der kunde fortælles om mange lignende for os utænkelige Forhold.

Børn, som Omstændighederne, de maa leve under, har gjort til Tyve, Børn, hvis Helbred er ødelagt — — for slet ikke at tale om alle dem, hvis Opdragelse er blevet uhyggelig forsømt, som har set og lært meget, de ikke skulde have set og lært — og som ikke har faaet den kærlige Opdragelse

og Pleje, et Barn kan gøre Krav paa. Egentlig er dette ikke noget nyt, de fleste har jo hørt om de forfærdelige Forhold, Mennesker maa leve under i de værst ramte Egne; men det, jeg gerne vil gøre opmærksom paa, er Børnene. Kan end de voksne bære Skyld — det gælder i alt Fald ikke Børnene. Lader vi dem i Stikken, bærer bl. a. vi Skylden for, at de udvikles helt galt til asociale Individder uden medmenneskelig Forstaaelse og uden sund Moral — og for at somme vokser op som sygelige Vrag. Tilmed drejer det sig ikke om et forsvindende lille Faatal, men om saa mange, at de vil faa Betydning i Fremtidens Tyskland — og dermed i Fremtidens Europa.

Efterhaanden er man da ogsaa ved at blive klar over, at der maa sættes noget ind, og ogsaa danske Hjælpeaktioner er ved at blive sat ind. Størst og bedst organiseret er maa-ske »Schweizer-Spende«. Jeg saa deres Afdelinger i flere Byer, og en Overgang færdedes jeg daglig i deres Afdeling i Aachen. Her havde de til Huse i et tidligere Kurhotel, hvor de lagde Beslag paa Kælderen med Køkken og Oplagsrum. Fra dette Køkken blev daglig 2500 Børn bespist. Oftest var det en Suppe, kraftig og nærende, og den blev fra Køkkenet pumpet op i en Beholder paa en Bil, der saa kørte ud til de forskellige Distrikter med den.

I Hotellets Stueetage havde de flere store Lokaler til de ca. 300 Børn, der hver Dag blev kørt til »Børneparadiset«.

Uden for Bygningen, i Parken, var der opført 7 store Barakker — og selve Parken var indrettet med en mægtig Sandkasse og alle mulige andre Paafund, Børnene kunde more sig med. Børnene, der kom her, kom skiftevis fra forskellige Distrikter og var aldrig ældre end 6 Aar, og for hver 6—8 Stykker var der en ung Pige til at passe paa dem.

Den første Barak indeholdt Bureau, hvor man kunde henvende sig om Oplysning i alle Forhold, der angik Børn. Her var Børnene og deres Familie indregistreret, og man førte her Statistik over, hvad man gav bort af Tøj, Sko, Sengetøj o. s. v., saa man kunde se, hvornaar et Barn sidst havde faaet f. Eks. nye Sko, eller en Mor Barneseng med Tilbehør o. s. v.

I de øvrige Barakker var der Systue, Strikkestue, Tækstiller, Spisesale, Stue for gamle, Skolestue, Snedkerværksted, Skomagerværksted, Politivagt o. s. v.

Som man kan forstaa, er dette et betydeligt Arbejde — og saa regner man det endda kun for en Begyndelse. Man har saaledes f. Eks. Planer, der staar umiddelbart foran deres Realisation, om Oprettelsen af »Børnelandsbyer« for de mange, mange Børn, der er uden Familie; men dette sidste er et helt Kapitel for sig selv!

— — —

Han havde egentlig ikke set særlig slem ud, sad hun og blev enig med sig selv om, og hun blev noget mere rolig og strøg sin lille Søn over Haaret, mens hun samtidig saa sig om i Værelset, hun sad i. Det laa i en af de største Bygninger i Berlins Centrum, i den britiske Sektor. Saa vidt hun huskede, havde Bygningen altid tidligere gjort et tillukket Indtryk, noget hemmelighedsfuldt havde der været over den. Saa vidt hun huskede, havde den tilhørt en af Gestapos Afdelinger. Nu havde nogle af Militærregeringens Kontorer til Huse der. Det, hun sad i, tilhørte den raadgivende Officer for tyske civile Anliggender.

Hun prøvede at koncentrere sig om Kortene paa Væggen. Tyskland var det — og dog ikke Tyskland. Hvad mon Kurt vilde have sagt, havde han oplevet dette? Aah, han var saamænd nok faldet til Ro og havde affundet sig med det uafvendelige. Han blev saa nemt ophidset og begejstret, Kurt; men egentlig var han saa godmodig i Bunden. De havde haft det saa godt sammen, hun og Kurt. Naar hun vilde, kunde hun faa ham til at gøre, hvad det skulde være, blot hun havde ham for sig selv. Var han sammen med de andre, blev han saa let revet med; men naar de igen var alene, kunde hun altid faa ham til at se fornuftigt paa Tingene.

Tanken paa Manden fik Taarerne frem i Øjnene — og saa kom det hele ind paa hende igen. Hun glemte helt, hvor hun var. Hele hendes Krop rystede. Hun saa igen for sig det frygtelige, hun havde gennemlevet de sidste Dage.

Det modbydelige, fede Ansigt, de halvraadne Tænder, Alkoholdunsten, de triumferende, drukne Øjne. Det bøjede sig over hende, kom nærmere og nærmere. Hun sprang halvvejs op fra Stolen, men opdagede saa, hvor hun var. I det samme blev hun kaldt ind paa Kontoret. Hun maatte tage sig sammen, og dog rystede hun over hele Kroppen. Den sidste Tid havde gjort hende saa nervøs, at hun ikke mere var i Stand til at beherske sig. Den korte Vej ind i Kontoret, og da hun stod over for den højtstaaende engelske Officer, blev hun ved at gentage for sig selv: »Han er nok ikke saa slem.« »Han vil nok hjælpe.« »Han er nok ikke saa slem.« — —

Han saa slet ikke paa hende, da han spurgte, automatisk: »Do you speak English?« Det gjorde hun tilfældigvis. Hun havde frygtet, at han var barsk og brysk; men det var slet ikke Tilfældet. Hun gav sig til at fortælle, og mens hun fortalte, gik det mere og mere op for hende, at dette egentlig var værre end Bryskhed og Heftighed — for han var fuldkommen ligeglad med hende og hendes Sorger. Hun var for ham Tysker, d. v. s. et Dyr i Menneskeskikkelse, og som saadant var hun et normalt Menneske, d. v. s. en Englænder, saa komplet ligegyldig.

Hele hendes Fortælling om, hvordan en Mandsperson i nogen Tid havde belejret hendes Hjem, indtil det var lykkedes ham for et Par Dage siden, da han var stærkt beruset, at sprænge Døren og trænge ind til hende og voldtage hende, at han stadig kom igen, og at ingen kunde hjælpe hende, fordi han bar Skydevaaben — — ja, alt det ikke saa meget som interesserede ham.

Først da hun fortalte, at ingen havde kunnet hjælpe hende, fordi Manden bar Vaaben, blev han interesseret. Da hun saa paa hans Spørgsmaal fortalte, at det var en russisk Soldat, forandrede hans Ansigt igen Udtryk. I det samme ringede Telefonen. Jo, selvfølgelig havde han Lyst til en Golfkamp, og Tid var der jo nok af her, hvor ingen alvorlige Problemer fandtes.

Han vendte sig igen mod hende. Alting snørede sig sam-

men inde i hende, da det gik op for hende, hvad han stod og sagde: »Ser De, Frue, jeg interesserer mig ikke for Deres dyriske Forhold, dem kan De drive, som De vil, men Omgang med russiske Soldater er forbudt og straffes med mindst 3 Dages Arrest. De skal høre nærmere desangaaende.« — »Løjtnant, vil De optage Rapport?«

Hun forstod intet af det hele; men han havde allerede vendt hende Ryggen. Der var ikke noget at stille op — —

»Man forstaar egentlig ikke, at Tyskerne er Mennesker,« sagde Officeren, da han sad ved Siden af sin Kammerat i Jeepen, »saadan som deres Liv er bestemt af dyriske Motiver! Har du for Resten hørt, hvordan det gik med Kricketkampen i Bristol i Gaar?«

— — —

Det var den herligste Augustdag. Vi havde travet et godt Stykke langs Rhinen, og nu var vi blevet trætte, saa vi havde slængt os saa mageligt som muligt paa en Skrænt lige over for Floden. Over for os paa den anden Bred hævede de skovklædte Bjerge sig, og øverst oppe kronedes de af Ruinerne af en fordums stolt Rhinborg. Det var Drachenfels. Nede paa Rhinen gled Flodbaadene forbi; de, saavel som Færgerne, var fyldte med søndagsglade Mennesker, der prøvede at lade Hverdagens Bekymringer og Sorger fare i den heldigvis ikke krigsramte Natur. Vi havde mødt saadanne søndagsglade Mennesker paa hele vor Travetur i Dag, og nu sad vi altsaa og betragtede eftertænksomt disse Mennesker og indsugede Naturens Sommerpragt.

Vi var ialt 11 Personer, 10 vordende Lærere og jeg. Vi kom i Gang med at snakke om det hærgede Folk, som de tilhørte, og som vi saa for os i sin mest tiltalende Dragt, den muntre og næsten bekymringsfri, Søndagsdragten, pyntet af Naturens friske Farverigdom.

I Samtalens Løb kom vi ind paa at tale om Aarsagerne til Krigen samt om Mulighederne for et Fremtidens Tyskland.

De vilde ikke gaa ind paa, at Hovedparten af Tyskerne havde været Nazister. De mente, at naar det kunde se ud, som havde det været en Folkebevægelse, var Aarsagen den,

at man for sent havde indset, hvor det i Virkeligheden bar hen, og da man opdagede det, havde Nazisterne allerede saa stor Magt, at ingen turde hindre dem i deres Planer — og det havde sandsynligvis ogsaa været umuligt. Endvidere mente de, at Udlandet ikke var helt uden Skyld her, fordi man havde støttet Hitler og D.N.S.A.P., og at det havde gjort sit til, at man ikke havde anet Uraad, før al Modstand var umulig.

Jeg prøvede slet ikke at indvende noget imod deres Udtalelser den Dag, kom kun af og til med Spørgsmaal, fordi det interesserede mig at vide, hvad en saadan lille Flok af Tysklands vordende Lærere mente og tænkte.

Senere kom de til at tale om Demokrati og Diktatur. To af Pigerne var her uenige med de øvrige, der ikke mente, at man kunde bygge Tyskland op igen paa Demokrati, det vilde blive for meget Snøvleri, og man vilde vanskeligt naa virkelige Resultater. Egentlig mente de, at rent Diktatur ideelt set var det bedste; men desværre blev det ødelagt ved Misbrug. De tænkte sig derfor et Demokrati med noget fastere Metoder end almindeligt. Der maatte, mente de, være en vis Lænkebundethed ved Demokratiet, det var nødvendigt for at løse de store Opgaver. De to Piger var stærkt uenige med de andre, og var bl. a. bange for at komme i den Situation, at al Kritik blev udelukket.

En anden Ting, jeg særlig bed Mærke i, var deres Stilling til Mindretallene — og især deres Stilling til Førkrigens tyske Folkegrupper i Tjekkoslovakiet og Polen. De mente, at det var en given Ting, at disse Egne maatte tilbage til Tyskland — hvis det skulde gaa retfærdigt til. Paa dette Punkt var Hitlers Maal Tysklands Maal — og vel en af de væsentligste Aarsager til hans Succes — kun hans Metoder kunde de ikke anerkende.

Jeg prøvede forsigtigt at spørge om deres Mening om Grænsespørgsmaalene efter Krigen og nævnte Sydslesvig. De kendte slet ikke til Problemet, men talte iøvrigt bittert om, at nu efter Krigen og Nederlaget kom man fra alle Sider med Krav om Landomraader, som ikke i Aarhundreder

havde været uden for tysk Overhøjhed. Dette gjaldt Belgien, Holland, Frankrig, Luxemburg, Tjekkoslovakiet, Polen, Rusland — og nu altsaa ogsaa Danmark. Jeg forsøgte naturligvis at forklare dem, at med Sydslesvig laa det anderledes. Her var ikke Tale om et aarhundredgammelt tysk Omraade, og her var det ikke Danmark, men den sydslesvigske Befolkning, der stillede Krav. Men om de forstod det — —

— — —

Ja, dette var et Par meget flygtige Strejf fra Tyskland i Dag, skrevet ned akkurat som de er kommet til mig, nu jeg sidder og genoplever det i Tankerne. Mulighed for en Bedømmelse giver de ikke; men er det mon muligt overhovedet at bedømme Tyskland i Dag; jeg ved det ikke. Jeg har ikke truffet nogle, der kunde give en saadan. Først naar der op af Ruindyngen vokser Bygninger, vil man kunne bedømme Arkitekturen.

Noget kan man imidlertid lære af at betragte de ulykkelige Forhold, der hersker saa tæt paa os som i Tyskland — og vi ved jo, at det blot er et af de Steder i Verden, hvor alt er Ruiner paa den ene og den anden Maade, vi kan lære at sætte mere Pris paa vores forholdsvis Tryghed, vor Frihed — og da ogsaa paa de materielle Goder, vi har frem for saa mange, mange andre Folk. Lad os tænke paa noget af det, naar vi nu holder Jul, og Aaret skifter i et lykkeligt, frit, Mulighedernes Danmark.

Sv. Aa. Bülow.

ALT HER I LIVET HAR SIN RISIKO OG MAN_KAN DØ AF ANGSTEN FOR RISIKOEN

En Samtale med Pastor Niels Dael

Niels Daels Navn kommer ingen uden om, der vil skrive den sidste Menneskealders danske Menighedshistorie. Han vandt sig aldrig nogen fremskudt, officiel Stilling indenfor Kirken. Tragtede i det hele taget aldrig efter de ydre Kendetegn paa Viden og Værdighed, som ellers er saa højt anskrevne i dette Land. Af Eksaminer har Niels Dael saaledes kun een, Korporalseksamen nemlig, og, siger han selv med et skalkagtigt Smil, den tvang man mig jo til at tage! Men alligevel staar Niels Dael i Dag som en af de *store* Skikkelser indenfor dansk og nordisk Skole- og Kirkeliv. Han havde Modet til at gaa sine egne, af andre ofte forkætrede Veje. En altid frygtløs og aldrig snæversynet Aand har han været, og der er mange, der til sig selv siger, naar de tænker paa deres kære, nu 90-aarige, men stadig ungdomsfriske Ven og Vejleder paa Liselund: Hvor vil der blive fattigt i dette Land, naar Niels Dael engang ikke er mere. Han var et Salt i sin Tid, en frisk Impuls, og det er ikke let at se, hvem der skal erstatte ham, naar ogsaa han engang maa gaa her fra..

En Dag i Vinterskumringen besøgte jeg ham paa det skønne Liselund. Uden Mærker paa Kroppen runder ingen de 90 Aar. Vel er han ældet, den gamle Kæmpe! Men hans Aand er stærk og brændende, som den altid har været det! Hans Ildhu har de mange Aar ikke formaaet at svække. Hans Trang til at forkynde heller ikke. Der var en Kraft over hans Ord, som var det en ung Mand og ikke en Olding, man sad overfor.

— Det var paa Askov, De blev aandeligt sat i Gang, ikke sandt, Pastor Dael?

— Ja, det var det. De Aar var Aandens Skabertime for mig. Som den, der stærkest paavirkede mig, maa jeg nævne Ludvig Schrøder. Hans Foredrag fik den største, ja en hel livsvigtig Betydning for mig. Hvor jeg indsugede hvert Ord, han sagde! Jeg glemte ganske alt omkring mig. Ja, Gang paa Gang skete det, at jeg uden at tænke over det svarede Schrøder højt paa et af de Spørgsmaal, han stillede sig selv, medens han stod og talte. I den Grad havde jeg Fornemelsen af, at han og jeg var alene i Salen. Naturligvis forvoldte mine Afbrydelser stor Bestyrtelse, men jeg kunde simpelthen ikke dy mig. Saa maatte mine Kammerater tænke og sige om mig, hvad de vilde.

I fem Aar var jeg Elev paa Askov. De sidste to Aar var jeg der ganske gratis. Mine Penge var nemlig opbrugt, men Schrøder bad mig alligevel blive. Men hvad skulde jeg være, det var det store Spørgsmaal. Ja, selv tænkte jeg saamænd ikke saa meget over det. Jeg vilde blot saa inderligt gerne lære noget, blive klogere. Andet Maal havde jeg ikke. Men mine Venner og Lærerne sagde til mig, at nu havde jeg fyldt Kundskaber paa mig i fem lange Aar, nu maatte jeg ogsaa se at nyttiggøre disse Kundskaber.

Og saa greb Schrøder atter afgørende ind i min Livs-skæbne. Ved hans Initiativ kom jeg til Argentina som Præst for de Danske, og derovre blev jeg saa i 11 Aar.

— De havde ikke dengang selv tænkt paa at blive Præst?

— Nej, ikke et Øjeblik. Jeg havde kun tænkt paa at blive saa klog, som jeg dengang formodede, en Præst maatte være. Men jeg havde aldrig tænkt paa selv at blive Præst.

— Men de fik en Række lykkelige Aar i Argentina?

— Ja, det gjorde jeg. Jeg kom jo derover med alle mine færdigsyede Meninger om Grundtvigianisme og Indre Mission og hele Retningsvæsenet, som man jo dengang — og forøvrigt den Dag i Dag — betragter som noget saa vigtigt for Menighedslivet. Men jeg lærte jo hurtigt, at sad man ved en gammel Synders Dødsleje i en fattig Hytte ude

paa den øde Pampasslette, da var al det Retningsvæsen noget, som slet ingen Betydning havde, ikke nogensomhelst Betydning. Det var intet værd i et saadant Øjeblik.

— Men opgav De da Deres Grundtvigianisme i de elleve Aars Udlændighed?

— Jeg lod mange døde Anskuelse falde i de Aar. Men jeg genvandt til Gengæld Grundtvigianismen som en *levende* Virkelighed, og paa den har jeg bygget siden.

Niels Dael bryder af. Sidder øjensynligt i sine egne Tanker. Saa siger han pludselig:

— Vil De høre om gamle *Per*?

Han sætter sig tilbage i sin Stol med lukkede Øjne:

— Gamle *Per*, ser De, var min Ven derude. I Kirken satte han ikke sine Ben. Men han kom ofte og besøgte mig. Ofte besøgte jeg ogsaa ham. Og hos intet Menneske har jeg mødt en saadan Videbegærlighed. Vi sang sammen, gjorde *Per* og jeg. Han laante Bøger af mig. Og vi talte om Gud. Hør Dael, sagde han en Dag til mig, hvis nu Gud er til, hvorfor kommer Mennesker saa saa skidt ud af det med hinanden? Maaske fordi de har for lidt med ham at gøre, svarede jeg. Hvorfor gaar du forresten aldrig selv i Kirke? A skal være meget bedre, før A kommer dér, svarede han. Jeg er en arm Synder.

Saa kom Tiden, da jeg skulde forlade min Gerning i Tandil, og hvor jeg ellers kom paa mine milevide Rejser. Jeg tog rundt og sagde Farvel til alle, jeg havde haft noget at gøre med. Ogsaa *Per* var jeg hos. Det var gaaret daarligt for ham i det fremmede. Ja, rent ud sagt var han en meget fattig, gammel Mand. Han maatte bo i et bette Hul, som han for en billig Penge havde lejet hos en fattig Kone. Men da jeg sagde Farvel til ham, gav han mig en Konvolut, som han bad mig besørge videre, naar jeg kom til Byen. Jeg stak den i min Lomme, men da jeg var paa Vej til Buenos Aires, vilde jeg dog se efter, hvem den var til, og da stod mit eget Navn udenpaa den. Jeg lukkede den op — og fandt i den en 100 Dollar-Seddel samt et Par ubehjælpsomt affattede Linjer paa en Lap Papir.

— Offer til Præsten fra en gammel Gudsbespotter, som aldrig satte sine Ben i Kirken, stod der paa den.

— Ja, ja, siger Niels Dael, og visker i Smug en Taare af Øjnene, han var nu god nok, var gamle Per.

Ofte kom jeg jo til smaa Kolonier, hvor der aldrig før havde været nogen Præst. Men jeg har nu og da tænkt, at ofte kan en stor og smuk Kirkebygning ligefrem gøre det vanskeligt for en Præst at komme i det rette Forhold til sin Menighed. Der kommer let noget officielt over det under saadanne Forhold. Hvor jeg kom frem i Argentina, maatte Gudstjenesten holdes i et simpelt, jordbygget Hus uden nogen som helst Bekvemmeligheder. Men vi klarede os endda. Af vore Ridesadler lavede vi en Rundkreds til Knæfald. I Midten satte jeg et fattigt, uhøvlet Bord som Alter. Lysestager havde vi ikke, men i noget smeltet Talg paa et Par Underkopper satte vi et Par hjemmelavede Tællelys. Et Olietryk var vor Altertavle. En bestemt Gudstjeneste under saadanne Forhold erindrer jeg særlig tydeligt. Evangeliet var Peters Fiskedræt. Jeg kan huske, jeg sagde, at den Prædikestol, Jesus den Gang benyttede, jo ikke var bedre end den, jeg nu benyttede. Og saa kunde det da ogsaa være, tilføjede jeg, at vi kunde faa noget godt ud af denne Gudstjeneste. Og vi fik noget godt ud af den Gudstjeneste, og af saa mange andre, der siden fulgte.

Hvorfra de kom, alle de jævne Folk, jeg i disse Aar prædikede for, ved jeg ikke. Mange af dem mødte jeg kun en enkelt eller et Par Gange. Ofte tænkte jeg, naar jeg saa disse grove Mænd med deres hærgede Ansigter komme ind i det lille Rum, hvor vi var samlede: Ja, min Ven, du er vist en stor Synder! Men saa knælede ogsaa disse store, stærke Mænd, og jeg lagde Haanden paa deres Hoveder og gav dem alle deres Synders naadige Forladelse. Og i den Stund var vi alle fælles om Guds Velsignelse.

Gud var med i dette, følte jeg. Det var rige Aar for mig.

— Men De kom hjem til Danmark igen og begyndte saa her paa Liselund. Her kommer ogsaa mange forskellige Slags Mennesker, som Talere og som Tilhørere.

Niels Dael smiler:

— Ja, siger han, det gør der. Vores nuværende Dronning var engang hernede, medens hun endnu var Kronprinsesse. Ja men, hvad er det nu egentlig for Folk, der kommer her paa Liselund, spurgte hun mig. Jeg svarede: Her kommer baade gode og onde, retfærdige og uretfærdige. Og alle bliver lukket ind, hvad de saa end har bedrevet. Dette Svar morede Kronprinsessen sig meget over. Men rigtigt er det jo. Meningen og Anskuelser spørger vi aldrig om her paa Liselund. De fleste Talere, der kommer her, er ganske vist Grundtvigianere. Men Indre Missions Formand, Pastor Bartholdy, har ogsaa talt her. Af og til kommer Folk og siger til mig, at det dog er underligt, at jeg kan tage *saa* forskellige Talere her til Liselund. Snart er det den og snart den, som man ikke rigtig synes passer her. Men jeg smiler til disse bekymrede. Jeg gaar, naar jeg skal vælge Talere her til Liselund, kun ud fra een eneste Ting: er der Liv i den paagældende, eller er der det ikke? Det er det afgørende. Brænder det i ham, naar han taler? Har han for Alvor noget paa Hjerte? Ja, jeg kan ogsaa sige det saadan: er han for Alvor fyldt af Guds Aand?

Dette alene kommer det an paa. Alt andet er af underordnet Betydning i denne Sammenhæng.

Paa den Maade er Liselund blevet et Sted, hvor alle Retninger har kunnet komme til Orde, kun ikke Aandløshedens.

— De talte engang om den Fare, der truer alle aandelige Vækkelser, naar de bliver til *Lære*.

— Ja, Vækkelser maa der til, ellers dør alt aandeligt Liv. Derfor har Gud sendt den ene Vækkelse efter den anden til Folkeslagene. Der maa stadig Fornyelse til. Ingen Vækkelse formaar nemlig at leve evigt. Paa et eller andet Tidspunkt stivner Vækkelsen i *Lære*, det farligste af alt for en Vækkelse. Ja, jeg vil sige, at det ganske simpelt er Døden for en Vækkelse, naar først velmenende Folk kommer og vil lave en *Lære* ud af den. Det er jo slet ikke, fordi det er de daarligste Folk, der stykker denne *Lære* sammen. Men de er alligevel Dødens Redskaber. Uden deres Vilje dræber de

Vækkelsen. Vækkelser dør jo slet ikke af ydre Modgang, af Forfølgelser og lignende. Tværtimod. En Vækkelse kan vokse sig stærk netop gennem Modgang. Men hvor Vækkelsen gøres til Lære, der dør Livet i den. Saadan er det gaaet Gang paa Gang.

— Ogsaa Grundtvigianismen har sine Lærefædre.

— Ja, og dem skal vi tage os i Agt for, ellers gaar det os galt. I, der er unge, maa gøre noget for, at den grundtvigske Vækkelse ikke gaar sin Død i Møde i den ene eller den anden Lære.

— Hvad er det, der gør den ene Præst til en stor Forkynder, og den anden, som maaske hvad Intelligens angaar er meget bedre udrustet end sin Kollega, til en ringe Prædikant, som ingen nogensinde faar noget ud af at høre?

— Det er en Gave, den enkelte har faaet. Der er ikke andre Forklaringer. Men jo mere Mennesket i den paagældende træder i Baggrunden, i jo højere Grad kan Gud komme til at tale igennem ham.

— De kvindelige Præster er igen blevet aktuelle. Ordinerede De ikke i sin Tid den første kvindelige Præst herhjemme?

— Jo, vel gjorde jeg saa, smiler Niels Dael. Det var *Maren Sørensen* i Valsbøl, og det gik saadan til. Jeg var nede i Valsbøl, hvor man havde faaet indrettet en Kirkesal i en Vognport hos Lorenz Jepsen. Jeg indviede denne Sal og døbte Jepsens Søn. Naa, da Gudstjenesten saa var ovre, gik jeg en Tur op paa den gamle Kirkegaard, og der traf jeg siddende paa Kirkegaardsdiget to Kvinder, der under Gudstjenesten havde holdt sig ligesom for sig selv. Jeg spurgte dem, hvor de var fra. Ja, vi er langt ude Vester fra, svarede de. Vi havde hørt, at her skulde være dansk Gudstjeneste og gik saa den lange Vej hertil for at være med. Dette fortalte jeg til Maren Sørensen, og hun fik hilst paa de to Kvinder, og Resultatet blev, at hun jævnligt fandt Vej ud til dem, talte med dem og holdt Gudstjeneste for dem. Men forrette de kirkelige Handlinger for dem kunde hun jo ikke, og det var de kede af. Og da saa en Kvinde fra Egnen engang paa

et Liselundmøde talte til mig om det kedelige ved dette og tilføjede: Kunde *De* egentlig ikke ordinere Maren Sørensen? — saa svarede jeg: Jo, det kan jeg godt! Og en skønne Dag kom Maren Sørensen saa herop og blev ordineret af mig i Havrebjerg Kirke, og paa den Maade blev hun den første ordinerede kvindelige Frimenighedspræst.

— De har altsaa ikke noget at indvende imod kvindelige Præster?

— Nej, det har jeg ikke. I Oldkirken havde man Profetinder. De har dog formodentlig talt engang imellem og har altsaa været en Slags Præster. Hvorfor skulde vi saa ikke have kvindelige Præster.

— Men mange indenfor Menigheden, ogsaa Præster, er dog skarpe Modstandere af kvindelige Præster.

— Jeg ved det. Men at mange Præster er Modstandere af kvindelige Kolleger, kan nu maaske forklares ud fra meget nærliggende Motiver, tilføjer Niels Dael med et lille drilagtigt Smil. Jeg tror, Kvinder egner sig udmærket til Præstegerningen. Jeg tror, de vil kunne prædike mindst lige saa godt som Mændene. Saa Konkurrencen fra de kvindelige Præster vil sikkert blive skrap. Det er maaske det, der nu gør mange mandlige Præster til saa svorne Modstandere af de kvindelige Præster. Hvem ved, siger Niels Dael, medens et nyt Smil lyser over hans skalkagtige Oldingeaasyn.

Men jeg er jo ogsaa en radikal Natur, tilføjer han. Stilstand er for mig Døden. Ogsaa Guds Menighed maa være underkastet Udviklingens Lov. Nu faar vi kvindelige Præster. Det synes mange er en forfærdelig Ting. Men bliv ikke forskrækkede, bette Børn, kunde jeg have Lyst til at sige. Der kan ske meget værre Ting end det, og Guds Menighed vil dog vedblive med at bestaa paa denne syndige Jord.

— Niels Dael, De har igennem Aarene færdedes meget i Sydslesvig. Hvordan bedømmer De Danskheden dernede?

— Man taler saa meget om, at vi heroppe i det gamle Land skal hjælpe Sydslesvigerne. Saa er det med det ene og saa er det med det andet. Det er ustandseligt os, der skal give, og dem dernede, der skal *modtage*. Jeg ser saadan

paa det, at det, der i disse Aar sker dernede sønden for Skelbækken, først og fremmest maa kunne blive til saa uhyre en Velsignelse for os heroppe. Det er dem dernede, der er Giverne! Vi er Modtagerne! Hvad trænger vi nemlig først og fremmest til her oppe? Til Vækkelse af vor Danskhed, mener jeg. Vi har med en saadan rent forfærdende Selvfølgelighed vænnet os til, at vi nu engang er Danske. I Sydslesvig derimod er den nye Danskhed en velsignet Gave til hver enkelt, der forstaar at tage imod den. Det Sind maa vi prøve at blive smittet lidt af ogsaa i det gamle Land, og faar vi noget af det Sind, da har Sydslesvigerne givet os meget, meget mere, end vi nogensinde vil kunne give dem.

— Men *Risikoen*, siger nogle, tænk paa den! Hvilken Risiko er der ikke forbundet med at tage imod Sydslesvig!

— Risiko og Risiko! Hvem har nogensinde i denne skrøbelige og farefulde Verden naaet noget som helst uden at have taget en Risiko. Det er nu engang Livets Vilkaar. Man kan dø, tæres hen af Angsten for Risikoen. Det gælder det enkelte Menneske, men det gælder sandelig ogsaa, og i ikke mindre Grad, det enkelte Folk.

Af lutter Frygtagtighed kan en Nation forgaa. Men jeg beder dagligt til, at den Lod ikke maa blive Danmarks. . . .

Bevæget satte den gamle Præst sig tilbage i sin Stol. En Olding ganske vist, men med Aandens stærke Glød brændende i sig endnu.

Der vil blive tomt paa Liselund, naar engang Niels Dael ikke er mere. . . .

Mogens Geismar.

AARETS GANG

Saa er der igen gaaet et Aar, og vi paa Rønshoved Højskole synes, det er gaaet godt. Vi har mødt Tillid og følt Tryghed i vort Arbejde og har haft to store og gode Elevhold, om Vinteren 122 og om Sommeren 137. Det er Topbelægning. Hvem kan ønske sig mere? Men hvor vilde vi gerne bygge, saa der var lidt mere Plads til vore mange Elever. Det har pladsmæssigt hjulpet noget, at Hvids og Mandøes er rykket ud i gode Lejligheder i Nærheden. Det var nødvendigt, fordi Familierne voksede, Mandøes med »Niels« den 1. Juli og Hvids med »Solveig« den 29. Juli. Men det gav ogsaa noget bedre Plads paa Skolen, ved at seks Værelser blev fri. Vi har derfor kunnet tage 132 Elever ind i Vinter, hvilket er det største Vinterhold, Skolen nogen Sinde har rummet. Og det bedste er, at intet tidligere Hold i den Grad har været sendt af de gamle Elever som netop dette. Vi har i Vinter ogsaa flere Elev-Søskende end nogen Sinde før. Det er os en stor Glæde paa flere Maader. For det første fortæller det, at vore gamle Elever har befundet sig vel her og har ment, her var noget at hente, som de gerne vilde have, at ogsaa Venner og Slægtninge skulde have Del i. Og det er vi allergladest for. Men dernæst betyder det ogsaa, at vore nye Elever ligesom

Fra Foredragssalen. Vinteren 1946-47.

kender os noget paa Forhaand og vi dem, hvilket gør, at Kontakten er der fra den første Aften, saa vi allerede fra første Færd oplever den Samføling og gensidige Tillid, der er den første og vigtigste Forudsætning for en god Højskoletid.

Den Nedgang i Højskolernes Eleveltal, som der har været talt om, har vi altsaa endnu ikke mærket til. Vi havde fyldt til August. Og det var vist i Aar ret enestaaende. Vi er vore gamle Elever meget taknemlige for dette og føler det som en yderligere Forplig-

Time i Biblioteket.

Fryklund og Thoresen — frysende.

telse. I er sikkert klar over, at vi, der har vort Virke her, gør vort yderste — og lidt til — for at indfri de store Forventninger, som Eleverne — sendt af jer — møder med, naar Skolen begynder Sommer og Vinter.

I Lærerstaben er der saa at sige ikke sket Ændringer i de sidste Aar. Vi har en stor og fast Lærerstab, og Samarbejdet kan næppe tænkes bedre. Kirsten Dalsgaard har vi jo desværre ikke Brug for om Vinteren. Den Tid har hun hidtil brugt til videre Uddannelse. Sidste Vinter var hun Lærerinde paa Fana Folkehøjskole i Norge, hvor man gerne havde villet beholde hende. I Vinter er hun paa Sigtuna i Sverige, hvor hun befinder sig særdeles vel. Til Sommer har vi hende igen — sikkert med nye Impulser fra Udenlandsfærden. Georg Vejling Christensen, der var Landbrugslærer her sidste Vinter, er i Aar Lærer paa Borrís Landbrugsskole, hvor han nok skal gøre god Fyldest. Som hans Afløser har vi faaet Konsulent Drewsen, der skal forsøge at lægge vor Landbrugsundervisning noget om, saa den kommer til at ligge mere i Højskolens Linie, faar Samtalens Form og dermed mere imødekommer Elevernes Trang, styrker og vækker deres Interesse og anviser dem Veje paa det faglige Omraade.

Aaret 1946—47 har iøvrigt i særlig Grad staaet i den nordiske Orienterings Tegn. Vi havde i Februar to Gæstelærere, Dr. Márten Fryklund fra Sigtuna i Sverige og Fylkeskolelærer Egill Thoresen fra Skiringssal i Norge. De var her i fjorten Dage (i den allerhaardeste Vinter!), og deres Pladser i Sverige og Norge blev paa samme Tid varetaget henholdsvis af Mandøe og Hvid. Eleverne havde lidt vanskeligt ved at forstaa det svenske, men det gik dog stadig bedre. Vi var alle glade for Besøget, baade for vore Gæsters Timer og

Foredrag og maaske endnu mere for det daglige Samvær med dem. Vi er glade for at kunne regne dem blandt Rønshoved Højskoles gode Venner. Vi havde ogsaa Indtryk af, at de trods den nederdrægtige Kulde befandt sig vel i vores Kreds. Hvid og Mandø var begge svært glade for deres Vikariater, og vi ved fra de Skoler, de besøgte, at det var gensidigt.

Komsammen.

I Sommer prøvede vi paa en ny Maade. Vi havde en Uges Besøg af ti svenske Elever og en Lærer, Dr. Lage Humble, fra Billströmska Folkehögskolan i Bohus Len, og samtidig var Aage Rasmussen med 11 af vore Elever — »klædt i rødt og hvidt« — paa Genvisit i Sverige. Begge Holdene havde glædet sig til Udvekslingen, og der er adskillige Vidnesbyrd om, at de ikke blev skuffede. Det blev baade en billig og udbytterig Udenlandsrejse. Men baade de svenske og danske Elever var sikkert overraskede over Forskellen paa de to Landes Højskoleformer. Svenskerne syntes nærmest desorienterede over de mange Foredrag og den megen Syngen, mens Danskerne var overraskede over den svenske Højskoles Præg af Realskole med Overhøring, Karaktergivning og strenge Forsøg paa Objektivitet. Der er ikke Tvivl om, at vi kan lære af hinanden.

Sveriges-Holdet (i Rønshoveddragter).

Svenskerne kan minde os om, at de egentlige Skolefag, som ingen Højskole kan undvære, ikke maa undervurderes, og Svenskerne kan af os lære en hel Del om, hvad Højskolen er i sin Kærne uanset Tidernes Skiften. Dog maa det understreges, at der er ret stor Forskel paa svenske Højskoler. En Skole som Sigtuna ligger baade i Form og Indhold de danske Højskoler temmelig nær. Vi haaber paa et frugtbart Samvirke med Højskoler i Norge, Sverige og Finland i Aarene, der kommer. »Vore Folk maa i personlig Kontakt med hinanden,« sagde Mårten Fryklund, og dermed er egentlig For-

„Ras“ forklarer.

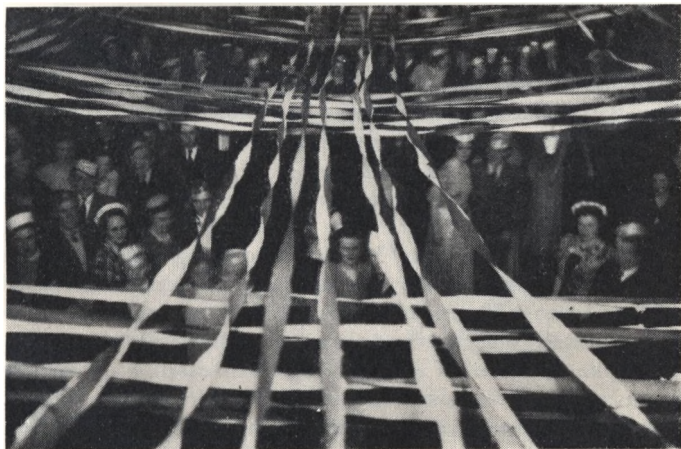

Ikke billige!

maalet angivet — sandt og tilpas uhøjtideligt, uden at de lange Maal dermed tabes af Sigte.

Fryklund og Thoresen talte ved vort Maanedsmøde i Januar, der var godt besøgt. De medvirkede ogsaa ved vor Afstemningsfest den 10. Februar. Dette Møde var mindre velbesøgt, hvilket nok hang sammen med, at det var første Gang, vi fejrede 10. Februar her paa Skolen. Ellers plejer vi at deltage i Omegnens Genforeningsfester, og det vil vi sikkert ogsaa i Fremtiden. Den 10. Februar skal op-leves i et sønderjysk Forsamlingshus.

Ved Maanedsmøderne inden Jul talte Pastor Ludvigsen, Aabenraa, om Jødeproblemet og Pastor H. F. Petersen, Flensborg, om de

Fastelavn!

Folkeviser.

kirkelige Forhold Syd for Grænsen. Redaktør Tage Jessen, Flensborg Avis, afsluttede Vinterens Møderække med et Foredrag, hvori han førte os à jour med Udviklingen i Sydslesvig. Alle Vinterens Maanedsmøder var pænt besøgt.

I Maj holdt Frimenigheden Foraarsmøde her paa Skolen. Aage Møller og Pastor Ditlevsen, Bylderup, talte for en god Forsamling. Grundlovsstævnet den 5. Juni havde ogsaa i Aar samlet meget stor Tilslutning, selv om Vejret — iøvrigt som sædvanligt — var daarligt. Om Eftermiddagen talte Biskop Noack og jeg. Om Aftenen var der Folkedans i Gymnastiksalen. Biskoppen slap ikke for at danse »Den toppede Høne« med to af Sommerpigerne. Den ene af hans Partnere, en norsk ung Pige, kunde den næste Dag sende den alarmerende Meddelelse hjem til Norge, at hun lige havde danset med en dansk Biskop. Meddelelsen har sikkert givet Anledning til svære Dønninger i vort kære Broderland. Endnu har jeg dog ikke modtaget nogen Note fra Hallesby. — Grundlovsstævnet sluttede med en Folkevisepførelse (»Den ømskindede Brudgom« — meget a propos til Regnvejret!).

Den 10. Juli holdt vi igen Møde, denne Gang med Statsminister Knud Kristensen som Taler. Da jeg inden Mødet gik en Tur med Knud Kristensen i Haven, mindede jeg ham om, at jeg havde bedt ham om at tale om Sydslesvig i sit Foredrag. »Ja, det havde a egentlig ikke tænkt mig,« svarede Knud Kristensen, »for dæ blywer aalti saa møj Ballade, naar a kommer ind o det Emn'.« Jeg sagde, at Folk afgjort ventede, at han kom ind paa dette Spørgsmaal, ikke mindst, naar han talte paa dette Sted. Knud Kristensen kom da ogsaa ind paa sit Standpunkt med Hensyn til Sydslesvig, men ikke

Fra Knud Kristensens Besøg.

i mindste Maade udfordrende, saa det er mig en Gaade, at ogsaa hans »Rønshoved-Tale« benyttedes som et Angrebsfelt under den store Rigsdags-Debat, der i Efteraaret styrkede Regeringen. Man har svært ved at værge sig mod en Følelse af, at hans Modstandere end ikke i dette alvorlige Spørgsmaal lod sig lede udelukkende af saglige Grunde.

Knud Kristensen holdt et folkeligt Foredrag, jævnt og tilforladeligt, som I. C. i sin Tid kunde gøre det. Han er en af dem, der virker mere ved det, han er, end gennem det, han siger. Vi fik sikkert alle Indtrykket af en Personlighed, der evnede at vurdere sandt og sundt, fordi han under alle Forhold forstod at være sig selv.

Da Sommerpigerne vilde have Knud Kristensen til at skrive »Statsminister« under sit Navn i de uundgaaelige Autografbøger, nægtede han det. »Skal jeg skrive noget,« sagde han, »maa det være Gaardejer. Det andet varer nok ikke saa længe.« Det gjorde det ikke. Men vi er mange, der beklager det. I et Par Aar kunde han samle de største Forsamlinger i Danmark, og til Valget fik han et Rekordtal af personlige Stemmer. Havde man kunnet stemme paa ham hele Landet over — og saadan burde Valgloven være — havde han endnu i Dag været Statsminister!

Til Mødet paa Rønshoved var der ca. 1000 Tilhørere, og Marken var fyldt med Biler. Det er saa uden al Tvivl det største Møde, der nogen Sinde er blevet afholdt her paa Skolen. Et meget stort Møde havde vi ogsaa i Januar 1943. Da talte Kaj Munk.

Vi var som sædvanlig paa Ture — Vinter og Sommer — til Dybbøl—Sønderborg og Løgumkloster—Højer—Rudbøl—Tønder. Dyb-

Til Kajs.

bølturen tog vi allerede før Jul, og da Vinteren for Alvor satte ind, glædede vi os over, at vi havde været saa tidligt paa Vej. For sikken en Vinter! Det er sjældent, Fjorden lægger til; men sidste Vinter laa den død i Maaneder, ja blev først levende igen, efter at Eleverne var rejst. Vi blev paa den Maade brofaste med Sydslesvig, men kunde desværre ikke udnytte Mulighederne, da al Trafik paa Fjorden — vel af Hensyn til Flygtningene Syd for os — var strengt forbudt. Vi fik dog Held til at gaa en Tur til Okseøerne. Det var ganske vist ogsaa forbudt, men Lykken stod de kække bi. De smukke Øer laa i den skønneste Snedragt, hvide og uberørte. Det var en herlig Oplevelse. I det hele taget er Turene herved et Kapitel for sig.

Musikanter.

Fjorden laa død i Maaneder.

Fællesturene om Søndagen, naar det nye Hold er ankommet, ryster godt sammen, og siden foretages Turene i Smaaflokke eller helt alene, saa de fleste Elever kender Egnen ud og ind, naar de rejser. Landskabet er uhyre afvekslende. Og saa er der et eget Skær over det hele, fordi Historien og Sydslesvig hele Tiden taler med og giver det skønne Landskab Dybde og Karakter.

Vi var ogsaa paa vort sædvanlige Besøg paa Buskmose, hvor Laurits Nielsen og Hustru som altid var udmærkede Værter.

Marianne med Delingsførere.

Fra Dialektaftenen. Ringkøbing Amt.

Vi nød i rigt Maal Besøget baade materielt og aandeligt. Ogsaa Rønshoved Børnehjem aabnede sig gæstfrit for os, og Børnene dernede glædede baade os andre og sig selv ved at opføre en Skolekomedie. Stor Sukces!

Men det vigtigste er det daglige Arbejde. Lydhørheden i Foredragssalen, Timernes støtte og rolige Gang. Vi havde levende, interesserede og velvillige Hold baade Vinter og Sommer. En Del af Vinterholdets Karle havde saa mange Kræfter, at de ikke fik tilstrækkelig Udløsning i de daglige Gymnastiktimer. Det gik i nogen Grad ud over Bohavet. Kloge af Skade har vi i Aar strengt forbudt enhver Kraftprøve indendørs. Derimod er der frit Slag paa Marken og Stranden — eller i Fjorden, hvis nogen skulde foretrække Søslog. At der var stærk Trang til Motion, var meget forstaaeligt. Næsten alle Elever tog usædvanlig meget paa i Vægt. Rekorden havde vel han, der vejede 115 Pund, da han kom, og 145, da han rejste. Men et godt Huld er vel ogsaa det bedste Værn mod Kulden, og koldt var det. Vor Brændselssituation var en Overgang ved at være kritisk, men vi klarede den, og skønt vi fyrede, hvad vi orkede, havde vi dog ca. 15 Tons Brunkul til overs, da vi naaede den 1. April. Vort nye Vandværk og den nye Kartoffelkælder klarede Kuldeprøven.

Elevernes Lørdag-Aftener gik godt. Det er egentlig beundringsværdigt, saa meget de forskellige Bestyrelser kan hitte paa. Og Avisen udfyldte sin Mission med Ros og Ris, mest naturligvis det sidste, til Orientering for baade Elever og Lærere. Vinterholdets ypperste Præstation, hvad Underholdning angaar, var dog Dialektaftenen. Seks Hold fra alle Dele af Landet viste Scener og Optrin fra deres Hjemegn, ganske dagligdags og typiske Folkelivsskildringer, helt i

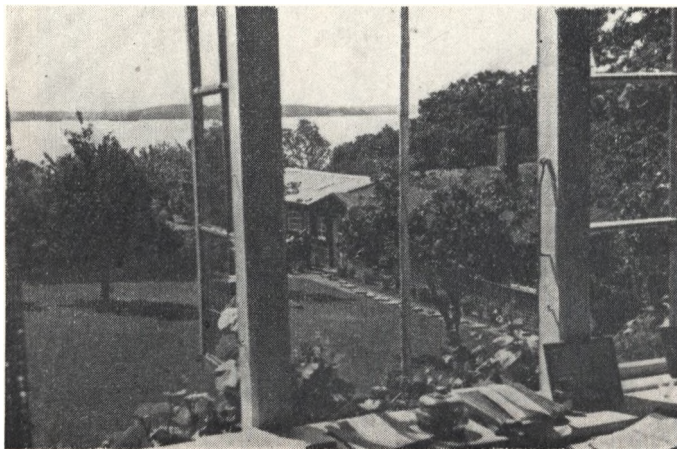
Dialektaftenen. Fra Hjallerup Marked.

Hjemegnens Dialekt og Væreform. Det blev — jeg tror næsten til Elevernes Overraskelse — en meget vellykket Aften, hvor Tilhørernes Interesse og Opmærksomhed blev holdt fangen fra først til sidst to en halv Time igennem. Hvem husker ikke de særprægede Koner fra Ringkøbing Amt og Typerne fra Hjallerup Marked! Der var flere af Eleverne, vi først den Aften lærte at kende, fordi de først helt kunde faa Udløsning i Hjemegnens Dialekt og Miljø. Jeg har Ideen til Dialektaftenen fra Askov, hvor vistnok Hans Lund indførte den i sin Askovlærer-Tid. Men jeg ved ogsaa fra Askov, at Dialektaftener kan degenerere. De forskellige Hold vil overgaa hinanden i Dramatik, »Originalitet« og kunstige Paafund. Vi vil efter den lovende Begyndelse fortsætte med vore Dialektaftener, men vogte os for en for fast Tradition.

Vore Fester plejer at være baaret af den rette Feststemning, og det var ogsaa Tilfældet i Aar. Julefesten holdt vi den sidste Aften inden Hjemrejsen til Jul. Saa er der Tid til at sove ud i Ferien. Fastelavnen gik med de sædvanlige Løjer: Tøndeslagning, Konkurrencer og Dans Mandag Aften. En Skolefest bliver kun, hvad den skal være, naar Hverdagene er gaaet godt. Festerne gik godt, udmærket endda! Lad ogsaa dette være et Vidnesbyrd om den gode Vinter 1946—47.

Jeg føler mig som saa ofte før, naar jeg har skrevet Beretning, utilpas ved, at jeg ligesom ikke har faaet det vigtigste med. Det er en Skade, som sikkert ikke kan afhjælpes. Det vigtigste skal I have mødt hernede. Det kan ikke fæstnes til Papiret i en Aarsberetning.

Min Svigerfar, Oscar Geismar, fyldte for nylig 70 Aar. I den Anledning havde Kristeligt Dagblad en Samtale med ham, i hvilken han kritiserede Højskolen, fordi den i for høj Grad var kundskabs-

Udsigt fra mit Vindue.

meddelende og ikke lagde tilstrækkelig Vægt paa det vækkende og forkyndende. Jeg kunde ønske, min Svigerfar kom en lille Tur til Sverige og lærte visse svenske Højskoler at kende. Saa vilde han forfærdes. Men vi danske Højskolefolk maa naturligvis give ham Ret. Det vækkende, igangsættende og først og fremmest det forkyndende er Højskolens egentlige og sande Opgave. Efter fattig Evne søger vi paa Rønshoved at drive Højskole ud fra dette Syn.

Afskedsfesten den 30. Marts var præget af Glæden over at have haft en god Vinter sammen og Vemoden ved nu at skulle skilles.

Den førstefødt.

Sommerpiger.

Det er forstaaeligt, at Afskeden er vanskelig. For det er jo rigtigt: et afsluttet Højskoleophold betyder, at en Milepæl er passeret.

April Maaned gik med Foredrag ude omkring og med Reparationer paa Skolen. Vi havde en privat Familiefest i Anledning af Oscars Konfirmation. Snart kom 4. Maj, og Sommerpigerne indfandt sig. Ankomstdagen var kold og blæsende; men allerede næste Dag var Vejret godt, og det blev hurtigt endnu bedre. Efter den kolde Vinter fik vi en straalende dejlig Sommer. Naturligvis ønskede vi for vort Lands Skyld, at vi havde faaet noget mere Regn; men for Højskolen ved Fjorden kunde Sommeren vanskeligt være bedre. Vi kom snart i Gang med Badningen og byggede selv Badebro af Cementstøtterne ved Fjorden. Vi fik en udmærket Bro, og det pyntede paa Stranden at faa Cementruinerne væk.

Det var en dejlig Flok Sommerpiger. Som sædvanlig var de fra alle Egne af Landet, og dertil var der tre storartede norske Jenter og syv helt rigtige Sydslesvigere, der gennemførte den imponerende Præstation ikke at lade os høre et tysk Ord, skønt de fleste af dem fra først af kun kunde meget lidt Dansk. Andetsteds er der fortalt om Sommerens Møder. Her skal blot fortælles om Skolens mere private Sammenkomster i Sommerens Løb. Elevmødet havde samlet større Tilslutning end nogen Sinde. Vi kan efterhaanden ikke være i Salen paa een Gang, skønt den nok kan tage de første fem Hundrede. Til næste Aar maa vi paa en eller anden Maade have Pladsen udvidet. Lørdag Aften talte Mandøe. Søndag Formiddag prædikede Bakkegaard Olesen, da Aage Møller desværre var forhindret. Søndag Eftermiddag talte Hvid og jeg, hvorefter der var

Elevmøde.

Gymnastikopvisning. Om Aftenen opførte Lærerne Jakob Knudsens »Den gamle Præst«. Mandag Formiddag talte Rasmussen og Bülow. Om Eftermiddagen havde vi Besøg af et 24-Mands Orkester fra den norske By Egersund. Jeg holdt en lille Tale for dem og deres Værter, og bagefter viste Eleverne Gymnastik, og saa spillede Orkestret til stor Glæde for os alle. Om Aftenen sluttede Elevmødet med Folkedans og Baal ved Stranden. Mon ikke det var det festligste Elevmøde, vi endnu har haft.

Det norske Orkester spiller.

Fra „Den gamle Præst“.

Søndag den 14. Juli holdt vi Forældredag. Ca. 100 Forældre var kommet til »Dagen«. Lørdag Aften opførte Eleverne nogle Eventyrspil (Instruktion ved Bülow). Om Søndagen hørte Forældre og Elever Foredrag og saa Gymnastikopvisning, som sædvanlig under

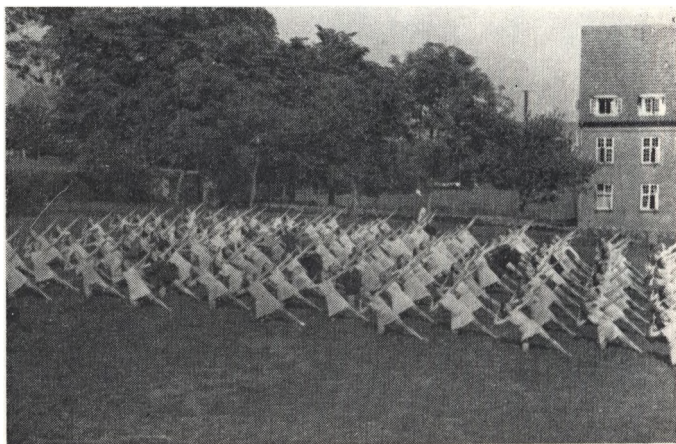
Fra „Den gamle Præst“.
(Pastor Castbjerg og „Pastor“ Jensen.)

Levende „Tæppe“.

Mariannes dygtige Ledelse. Dagen sluttede med Opførelse af »Den gamle Præst«. Forældredagen er en god Fest, som jeg tror er til Glæde for alle Parter: Forældrene, Eleverne og os andre. De ikke mindst ved den Lejlighed trange Pladsforhold bliver taget med godt Humør.

Sct. Hans Aften var hele Flokken til Baalfest i Egersund. Efter Baaltalen, som jeg havde faaet overdraget, samledes vi til fælles Kaffe bord i Fægekroen, hvor vi sluttede Aftenen med en Times

Gymnastik.

Paa Vej ud mod Skibet.

fornejligt Samvær med Dans til Grammofon. Marinens Inspektionsskib sejlede os om Aftenen over det lille Sund, fordi Færgen var i Stykker. Og saa fik vi en Idé! Al Sejlads er stadig forbudt i Flensborg Fjord, men Marinens Kontrolskibe maa naturligvis stadig sejle. Kunde vi ikke faa Marinens Skib i Egersund til at sejle os en Tur i Fjorden? Vi forsøgte, og ved vore Egersundvenners Hjælp lykkedes det virkelig. Lørdag den 28. Juni fik vi i det herligste Vejr den dejligste 3—4 Timers Sejltur i Flensborg Fjord. I smaa Baade sejlede vi til og fra Skibet. Ogsaa det var spændende, navnlig i den lille Cris-Craft — og saa krydsede vi op og ned i Fjorden fra Kol-

Fra den herlige Sejltur.

Til Søs!

Bertel var ogsaa med.

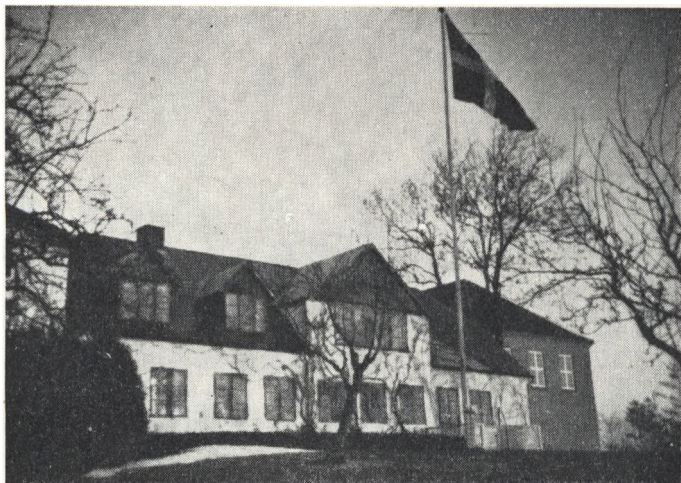

Det var en herlig Badesommer.

lund til forbi Egersund. Det blev en Oplevelse, som Deltagerne sent vil glemme. Vi er vore gode Hjælpere i Egersund og Skibets elskværdige Besætning med Kaptajnen i Spidsen overordentlig taknemlige derfor.

Sommeren har en Fejl. Den gaar for hurtigt, og der sker saa meget. Vi gør, hvad vi kan for at faa saa lang og rolig en Arbejdstid ud af det som muligt. De første to Maaneder og de sidste fjorten Dage søger vi især at undgaa alle Forstyrrelser, og det lykkedes ogsaa nogenlunde i Aar. Men alligevel kom Afslutningen som sædvanlig bag paa os. En herlig Sommer var til Ende, og det kneb at faa hilset af. Ved Afslutningsfesten tog en af Sydslesvigerne Ordet og takkede Skolen og Kammeraterne i en Tale, der greb os alle. »Nu endelig,« sagde hun, »forstaar jeg, hvad det vil sige at leve som en lykkelig og fri Ungdom — — —«

Og saa kom de mange Stævner og Kursus. Først Grønselandsstævnet, som vi altid er særlig glade for. Der var 110 Deltagere, mest Lærere og Lærerinder, men dog ogsaa en Del andre, deriblandt en veritabel Togfører, der fik god Brug for sin Fløjte. Vi havde ogsaa denne Gang en Række dygtige Talere, der gav os god Vejledning i Grønseforholdene. Provst Beyer talte om Kirken i Grønselandet, Redaktør L. P. Christensen og Lærer Niels Kjems om Syd-

Flaget hejser vi hver Søndag.

slesvig. Claus Eskildsen holdt Foredrag om Vendertid og Flygtningetid, Redaktør Tage Jessen redegjorde for Valgenes Tale, og fhv. Landstingsmand Jepsen Christensen øste af sine rige Erfaringer fra et langt Liv i Grænselandet. »Vi bør,« sagde han bl. a., »hverken have Valg eller Afstemning om det sydslesvigske Spørgsmaal. Nu er Tiden inde til at gaa ud over Oktobernoten. De fire »gamle« Partier maa kunne samles om at kræve 1) Flygtningene ud af Sydslesvig, 2) administrativ Adskillelse mellem Sydslesvig og Holsten,

Fødselsdag.

3) Afstemning om 25 Aar, fastsat i Fredstraktaten.« (Men de fire Partier kunde altsaa ikke samles om dette menneskelige og måadeholdne Krav. Vi fik et lidet klarende Valg. Jeg synes, Ansvarret maa hvile tungt paa dem, der blev Aarsag til dette.)

Sprogforeningens Formand Jakob Pedersen bekendte sig i sin Indledning som »Ikke-troende« og som Tilhænger af Sætningen: »Grænsen ligger fast«. Men senere i sin Tale udtalte han: — »en Afstemningsgrænse ligger aldrig fast. Den kan rykkes mod Syd eller mod Nord. Maatte den da rykke mod Syd!« Iøvrigt gik han overordentlig varmt ind for mest mulig Støtte til Sydslesvigs Danskhed.

Hver Dag havde vi Samtaletimer om Spørgsmaal, som i særlig Grad optog Deltagerne. Det blev baade særdeles lærerige og meget fornøjelige Timer, der gav Foredragene et udmærket Supplement. Vi var paa Tur til Dybbøl og Sønderborg (der kommer jeg nogle Gange om Aaret!), og vi var paa Ture her i Omegnen næsten hver Aften. Som i tidligere Aar var Deltagerne begejstrede for den skønne Egn med det Væld af Historie, der her overalt griber Tanken. Et Vidnesbyrd derom er følgende smukke Digt, forfattet af en af Deltagerne.

Ved Flensborg Fjord.

Du gamle Maane — huld og tro
du bygged tyst din gyldne Bro
fra Syd og ret mod Nord.
Vi saa og saa — med grebet Sind —
da tøned det i Hjærtet ind:
»saa skønt er gamle Danmark
en Sommernat ved Flensborg Fjord!«

Se paa den skønne Flensborg Fjord!
Lyt til dens Sprog! og vist jeg tror:
da bli'er dit Hjærte rørt! —
thi der er tusindaarig Klang
i Bølgens Nyn — i Vindens Sang!
Og naar du ret har lyttet,
da har du Sagas Stemme hørt.

Paa modsat Bred du skue kan
Flensborg og Anglers gamle Land;
og lad kun Tanken gaa
til Sankelmark, til Lyrskov, hvor
Kong Magnus med sin Flok fra Nord
slog stærke Slag, hvis Vælde
endnu i Dag kan Øret naa.

Og Bov og Slesvig! — Hjærtet slaar
lidt stærkere, naar Tanken gaar
i Sagas gamle Spor!
Hvordan er Landets Folkegrund?
Har ikke denne Skæbnestund
vist Vej for Fremtidsdage
til gamle Frændefolk i Nord?

Jo! — gennem Trængsler fik I lært,
at det, som ret man kan faa kært,
det skal der kæmpes for.
Og gennem Skuffelser og Nød
en Haabets Straale Mørket brød:
»Nu maa vor Fremtid leves
i Pagt med Frænderne mod Nord.

Du Tvivler! — læg dog Øret til!
Lyt lidt med Hjærtet! thi saa vil
du høre Sandheds Ord!
Trods fælles Fejl, trods Fortids Brøst
vi hører Slægtens kendte Røst:
»Nu eller aldrig!« — Vejen
igen maa gaa mod Nord, mod Nord!«

Nu bankes der paa Danmarks Dør
saa skæbnetungt som aldrig før.
Og hvis vi ret forstaaer
den Saga helt om Folk og Land,
da bliver Flensborg-Fjordens Vand
— tænk, hvilken herlig Tanke! —
helt dansk igen om føje Aar.

Nu beder vi dig — store Gud:
Før Danmarks Livssag herligt ud!
Giv Fred og gode Kaar!
Ja, giv vort Folk i trofast Sind
at lukke Broderskabet ind! —
da blomstrer Danmarks Lykke
endnu de næste tusind Aar!

K. M.

Men det fornøjelige Samvær er ogsaa karakteristisk for Grænse-landstævnerne. I Aar tog det sig bl. a. Udtryk i denne Vise, der blev sunget ved Afslutningsfesten (Mel.: Menuetten af »Elverhøj«).

Paa Rønshoved Højskole.

Vi samledes halvsjette Snes
og stirred paa hinanden,
og da vi saa blev ked af det,
vi styrted' ned til Stranden. —
Thi sure Tæer er en Pest!
Lad Snavset gaa i Fjorden!
Og før man ret fik set sig for,
den Sag var smukt i Orden.

Ja, de, som Snavset hænger ved,
er nødt til tidt at bade
og skrubbe sig, saa godt de kan,
blandt Fisk saa muntre, glade.
Men efterhaands som Tiden skred,
de stakkels Fisk blev stille.
De sukked', mens de svam af Sted:
»Nu smager Vandet ilde.«

At stige op paa Bakketop
kan knibe for os alle —
saa hvines lidt og skriges op —
som det sig nu kan falde.
Men naar man saa lidt sammenbidt
just har besteget Skansen,
kan dog et lille Uheld ske!
Hør, hvordan det gik Hansen:

Han strakte ud sin faste Haand
at hjælpe falden Kvinde;
da saa man denne Dannemand
helt brat at holde inde.

»Der sprang min bedste Bukseknop!
man hørte Hansen mumle,
hvorpaa han med ilfærdig Hast
saas gennem Krattet tumle.

»Hov, Hansen, hov, hvi løber du?«
man skreg med Miner glade.
Men Hansen løb med hidsig Fart
at finde Figenblade.

Fandt han saa nogle? Ak, min Ven,
derpaa kan ej jeg svare;
men da vi traf ham siden hen,
da var der ingen Fare.

Hvad er det for en angstfuld Lyd?
Man hører nogen jamre.
Er mon Ulykker da paa Vej
i et af de Smaakamre?

Ja, tænk: en vild og vældig Mus
optræder frækt paa Valen,
og det er fælt, naar slig en Fyr
slaar op og ned med Halen.

Men hvad er det med Birkebæk?
Jeg synes, han er bange. —
»Hjælp!« raaber han — helt bleg af Skræk
med Aandedræt saa trange.
To Kvinder rykker ham paa Plads,
og tavs og ydmygt stille
han skues anbragt mellem dem. —
Jo, her blev han den lille.

Mærk det, min Ven: du være kan
den allerstørste Kæmpe —
de blide Kvinder kan dog let
din Vildskab brat neddæmpe.
Blæs kun din Fløjte som Hr. Lund,
der er fra Nord ankommen,
men stik den saa, saa rask du kan,
paany i Vestelommen.

Nu Spøg til Side: Vi maa ha'e
lidt Alvor ind i Stuen:
Derfor til Slut en kraftig Tak
til Haarder og til Fruen!
Hos dem vi fandt et venligt Hjem
i disse otte Dage.
Med kære Minder drager vi
forfriskede tilbage.

Ved Afslutningsfesten læste en af Deltagerne et Skuespil af egen Produktion. (Det er anden Gang, vi oplever en »Ur-Opførelse« ved et Grænselandsstævne.) Iøvrigt var Programmet meget mangfoldigt, og vi kedede os ikke. Med gensidige smukke Takketaler sluttede Stævnet. Vi haaber at se mange af Deltagerne igen ad Aare.

Derefter kom der et Stævne af K. F. U. K. og M.'er fra København. Det var levende og interesserede unge, som vi var glade ved at have som Gæster, og som jeg var glad ved at tale til. Blandt Talerne var der en indisk Dame, Miss Ivy Khan. Hun talte om »det nye Indien« (Indien fik netop, mens hun var her, sin Selvstændighed, 15. August). Jeg spurgte hende, om hun var glad for, Englænderne rejste (jeg tænkte naturligvis paa de mange Stridigheder, der vilde blusse op mellem indiske Stammer og Partier, saa snart Englænderne var borte). Hun svarede med et overraskende Modspørgsmaal: »Var De glad, da Tyskerne forlod Danmark?« Jeg sagde: »Der er vel Forskel.« Det indrømmede hun, men tilføjede: »Selv om der kommer Saar og ogsaa bliver Ar, naar snærende Baand løses, er det alligevel dejligt at faa Baandene bort.« I vores Gæstebog skrev hun:

K. F. U. M. og K.-Stævne. I Midten ses Miss Ivy Khan.

Be strong in faith, be brave in deeds!
 Hold your head high and be not afraid!
 Forgetting all differences, go forward!
 God is with you and the victory is yours.

(Vær stærk i Troskab, vær tapper i Daad!
 Hold Hovedet højt og vær ikke bange!
 Glem alle Skel og gaa fremad!
 Gud er med dig, og Sejren er din.)

August Maaned sluttede med to flinke Lejrskolehold fra Esbjerg.

I Begyndelsen af September havde vi et vældigt Husmoderstævne med ikke mindre end 240 Deltagere. Vi syntes ikke, vi havde Kræfter og Plads til ogsaa at tage dette Stævne, men indvilligede dog deri og blev meget glade derfor. Husmødre er herlige Mennesker. Humøret var højt, og ved Spisebordene gik Snakken som aldrig før.

Saa kom Efteraarsmødet, der i Aar var mere velbesøgt end noget tidlig re Aar. Vi havde en 40—50 boende Gæster, mest gamle Elever og Elevforældre. Tilslutningen fra Egnen var ogsaa meget bedre end tidligere Aar. De fremmede Talere var Pastor N. P. Nielsen, Højer, fhv. Kirkeminister Arne Sørensen, Landsbibliotekar Jakob Petersen og Claus Eskildsen. Mødet sluttede med Oplæsning ved Forstander Demuth og Frue. Iøvrigt talte Hvid, Mandøe og jeg ved Mødet. En Aften læste Eva og Mandøe et nyt Skuespil af Kaj Munk.

Det blev altsaa sidste Gang, vi hørte Claus Eskildsen her paa Skolen. Mangfoldige Gange har vi sendt Bud efter ham, og altid er han kommet. Vi regnede ham blandt Skolens allerbedste Venner og sørger over hans Død. Det er et smerteligt Tab for os her og for Danmark — ja, og da særligt for Sydslesvig. Godt, han naaede at faa udrettet det, han gjorde. I vor Gæstebog skrev han (faa Dage før sin Død):

»Vær med paa vort dejlige Korsfarertog
 til Sydslesvigs Befrielsesdag!«

Det blev nok hans Livs Lykke, at han naaede at opleve Sydslesvigs mærkelige Opvaagning. Han kom mere end nogen anden med paa Korsfarertoget. Og han er stadig med — ogsaa efter sin Død — i den Gerning, han fik øvet.

Søndagen efter Efteraarsmødet holdt Rønshoved Frimenighed 25 Aars Jubilæum. I alle de 25 Aar har Menigheden haft til Huse paa Højskolen og næsten alle Aarene med Aage Møller som Præst. Der var Gæster fra de andre sønderjydske frie Menigheder og fra Sydslesvig. Det blev en festlig Dag med gode Foredrag og mange Taler. Jeg takkede paa Skolens Vegne for, hvad Aage Møller gen-

nem sine Gudstjenester paa Skolen havde betydet for vore Elever gennem Aarene. Her i Aarsskriftet vil jeg gerne gentage og understrege Takken.

Min Kone og jeg har i Efteraaret været en Tur i Norge og Sverige og besøgt Venner deroppe. Vi havde ogsaa der det herligste Vejr, men hvor var det tørt! Endnu værre end herhjemme. Senere var vi — paa Invitation — en Tur i Schweiz (sammen med Hvid og

Rasmussen). Vi opnaaede lige akkurat at opleve dette herlige Lands Charme — i Frihedssyn og Natur — saa maatte vi hjem igen, da min Mor var blevet livsfarligt syg. Kun een Dag opholdt vi os i det dejlige Land, men længe nok til at beslutte os til snaest belejligt at rejse en Tur derned igen.

Min Mor blev opereret, saa snart vi var kommet hjem. Hun klarede Operationen, men er stadig svag. Dog synes vi, det gaar den rigtige Vej.

Midt i Oktober døde pludselig (ramt af et Hjerteslag) vor gode Nabo og trofaste Ven Jes Bøjskov. Mange af Eleverne husker sikkert hans stilfærdige og gribende Skildring af sine Oplevelser under Verdenskrigen 1914—18. Vi savner ham og har den største Medfølelse med hans Hjem.

*

Ja, det var lidt om »Aarets Gang«. Man synes, at et Aar gaar hurtigt. Men naar man ser tilbage, er det alligevel forbavsende, saa

En kendt Skikkelse.

Vore dygtige Medhjæpere.

meget der er at fortælle om. Og saa er det endda saa lidt, der kommer med.

Inden jeg slutter, vil jeg rette en hjertelig Tak til vore Medarbejdere. Vi føler os i stor Taknemlighedsgæld til dem alle: Lærerne, Lærerinderne, Pigerne, Gartner og Bestyrer. Vi ved, hvor meget det betyder, at det hele fungerer som det skal, fra Kælder til Kvist. Esther Carlsen og Else Olesen er her stadig. Derimod rejste Karl Nielsen og Krog til April. Karl Nielsen har været her i to Aar og har passet Haven, saa den var en Fryd for Øjet. Krog har taget sin Tørn sammen med os i fem Aar. Han har set Skolen gro i Vejret og glædet sig derved. Marken er blevet drænet og Vandværket bygget i den Tid. Og de mange gamle Elever føler sikkert, at Krog ligesom hører med til Skolen her og til Minderne herfra. Vi er Krog taknemlige for hans Indsats og for hans Trofasthed mod Skolen og mod os.

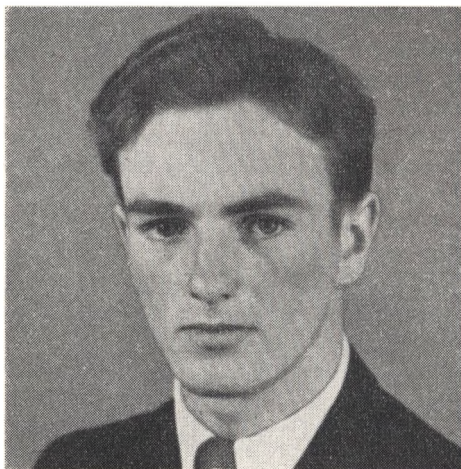
Nu er Ove Ditlev Nielsen (fra 1944—45) blevet Bestyrer for Landbrug, Have m. m. Det giver mere Arbejde, end een Mand kan klare. Men Ditlev gør sit bedste og har i alle Forhold Skolens Vel for Øje.

Jeg ligger og skriver Slutningen af denne Beretning paa Stats-hospitalet i Sønderborg, hvor jeg lige har gennemgaaet en ganske ufarlig, men nødvendig Operation.

De mørke Dage er over os. Men snart er det Advent og Jul. Maatte det betyde Solhverv for Hjerterne bange — maatte det omsider lysne for vor arme Jord.

Vi ønsker jer alle en velsignet Jul og et godt 1948. Tak for Tillid og Trofasthed gennem Aarene. For de mange Breve og Hilsener, som vi har modtaget fra jer. Vi ønsker jer alt det bedste.

Jeres Agnete og Hans Haarder.

BØRGE TONSBERG

I Slutningen af April modtog vi her paa Skolen den triste Meddelelse, at Børge Tonsberg (Elev fra Vinteren 1945—46) var død af Meningitis paa Randers Sygehus. (Han laa som Soldat i Randers). Hans Far og Mor og Søster (Erna T. — Elev fra Sommeren 42) var hos ham de sidste Dage.

Erna skrev i et Brev til mig:

»Børge kunde kende os lige til den sidste Aften, men var ellers meget uklar.

Vi synes jo slet ikke, vi kan undvære ham, og forstaar jo heller ikke, hvorfor vi skal; men der er jo saa meget, vi Mennesker ikke forstaar — — Børge har engang sagt, at den bedste Vinter, han havde haft, var Vinteren paa Rønshoved — —«

Vi er Børge Tonsberg taknemlige for denne sidste Hilsen fra ham, og jeg aftrykker den her, fordi den ogsaa er en Hilsen til Kammeraterne fra 45—46. De havde jo deres meget store Andel i, at Børge var saa glad ved Tiden her.

Ja, vi satte alle meget stor Pris paa Børge. Han var en begavet og meget lovende ung Mand. Vi synes, det er meget sørgeligt, han ikke er mere, og har den dybeste Medfølelse med hans Forældre og Søster.

Fra Elevmødet sendte hans Kammerater fra Vinteren her en Krans til hans Grav. Vi vil alle ære hans Minde.

H. H.

TIMESEDDER

- Gr. IV 28 1a. Mazurkaløb fr. 1—9, P. i taast. Still. 10—12.
- Gr. III 21 2a. St. Armløftn. t. Bøjst. 1, P. 2—3, hurtig Bøjn. og Strækn. ud 4—6, Bøjn. og Strkn. op, 7—9, Sving ud—ned 10—12, enk. »skarpt« Armsv. fr.—op v. 1—3, h. 4—6, 2 Armtræk tilb. og Sving ud—ned 7—12.
- Gr. III 64 3. Krog-sidd. (Armene i Hævstill.) Hovedkast t. S. v.—h.—v. P. 1—4, d. s. mods. 5—8, Hovedbøjn. t. S. v.—h.—v. P. 1—4, mods. 5—8, enk. Armstrkn. ud genn. Bøjstill. v. 1, P. 2, h. 3—4, 2 Fingerstuds i Strækspids 5—6, Fingerslag p. Sk. 7, Udg. 8, gent. 1—8.
- Gr. III 68 4. Langsidd. Hammerslag fr. v. Fødd. 1, ved Hoften 2, Vridn. m. enk. Armsving ud (»skarpt« Sving fr. over Fødd.) 3—4, Vridetræk 5—7, Armløftn. ovenom t. Udg. 8 (Træk, Haandvn., Løftn. paa 7).
- Gr. III 41 2b + 6. Langsidd. 2 bagl. Rundsv. 1—2, Armbøjn. og Strkn. op 3, P. 4, Hasestrkn. 5—7, Udg. 8.
- Gr. III 36. Rygligg. (Benene løftet over G.) 3 Benvipn. 1—9, Rejsn. t. langsidd. 10—12, Bøjn. fr. og »Armstød« fr. over G. 1—3, Rejsn. m. Fingersl. p. Sk. 4—6, Bøjn. fr. og Ruln. t. Udg. 7—12.
- Gr. III 62 1b. Hop m. lille Bensv. v. h. v. 1—3, P. 4, Taaslag i G. og Løftn. 5—6, d. s. 7—8.
- Gr. IV 11 5. Knæst. Issef. 3 Sidegyngn. 1—9, Bøjn. ned t. favnknæbudsidd. m. Fingersl. ude i G. 10, Udg. 11—12.
- Gr. III 71 6. St. Rundsv. foran m. Klap fr. 1—3, Lændevipn. m. Fingersl. ude i G. 4—6, gent. 1—12, 1—12, Lændevipn. m. Armsv. ned—fr. 1—3, ned—ud 4—6, ned—fr. og Rejsning t. lodret m. forl. Rundsv. fr. t. Ræk 7—12, Lændevipn. og Armsv. tilb. 1—3, fr. 4—6, tilb. 7—9, Rejsn. m. forl. Rundsv. 10—12.
- Gr. III 23 8a. Løb n. langs Rækkerne, Løbespr. 7—8.
- Gr. III 18 8b. St. Knæløftn. fr. 1, Bensv. tilb. 2, Knæløftning 3, gangtaast. Still. 4, lille Knæbøjn. og Armf. fr.—op genn. Rækspids til Strækspids 5—6, Knæstrkn. og Armf. ud—ned 7—8.
- G.M.V 26 9. 3 Gangtrin fr. 1—3, P. i gangtaast. Still. 4, Fodsaml. og Hælhævn. m. Armløftn. fr. 5—8, Fældn. t. Vægtstilling, Armløftn. ovenom tilb. af h. (v. Arm fr.) 1—4, P. 5—6, Rejsn. t. Udg. 7—8.

- Gr. III 54 4 + 7. Knæst. lille Fældn. tilb. m. lille Armsv. fr. 1, Rejsning 2, dybere Fældn. og Armløft. t. Ræk 3, P. 4, Rejsn. og Vridn. m. enk. Armf. ud 5—8, Fældn. 1—4, Rejsn. m. enk. Armsv. ned—fr. 5, lille Bøjn. fr. m. Armsænkn. og Ruln. op t. Udg. 6—8.
- Gr. III 72 5. Issef. taastøt. m. v. Fod, Sidegyngn. t. v. 1—9, Rejsning m. Armbojn. og Armstrkn. v. ned, h. op. 10—12, rolig Bøjn. t. v. 1—9, Rejsn. t. Udg. (Vægten føres samtidig over paa modsat Fod) 10—12.
6. Omtrædn. fr. m. v. 1—3, h. Fod fr. ned t. halvknæst. Still. 4—6, rolig Rejsn. t. dybfremfaldst. 7—12, Issef. 2, Ryggyngn. bagud 1—6. Rejsn. t. forreste Fod 7—12.
- Gr. III 67 8. 4 Sideløbstrin 1—4, 4 Hoptrin rundt under forreste Arm 5—8.
- 6a. Parvis rygligg. Spændbojn.
- Gr. IX 61 6b. Parvis langsidd. (Fødd. sammen), Klap 1, skiftevis Hasestrækn. 2—7, Klap 8.
11. Løbespring over lav Plint.
- C. 2 Dvælgangsskr. fr. — Fremadskr.

Mange Hilsener til jer alle med Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar.

Mariane Overgaard.

ELEVFORENINGEN

I tilslutning til elevmødet d. 6. juli afholdtes den aarlige generalforsamling i elevforeningen. Beretning og regnskab blev fremlagt og godkendt. Haarder kom med forslag om at udvide bestyrelsen med to medlemmer, saa der nu er syv medlemmer i bestyrelsen.

Af bestyrelsen afgik efter tur Inger Fink og Godtfred Jessen.

Nyvalgt blev Inger Fink, Holger Rasmussen, Svend Thybo og Henny Lomholt.

Ellers har foreningen ikke foretaget sig noget ud over elevskriftet og understøttelse til et par elever. Men den faar jo stadig stigende Medlemstal.

Glædelig Jul og godt Nytaar.

Jens Peter Solvang.

REGNSKAB

for

Rønshoved Højskoles Elevforening

1946—47.

Indtægt:		Kr.	Udgift:		Kr.
$\frac{1}{2}$ 46 Kassebeholdning ..	694,77		Elevunderstøttelse	200,00	
$\frac{1}{2}$ 46 Overskud paa Elevskrift	653,55		Kassebeholdning $\frac{20}{100}$ 47 ..	1274,92	
Renter	1,60				
Solgt Elevskrifter	125,00				
Balance...	1474,92		Balance...	1474,92	

Regnskabet gennemgaaet og intet fundet at bemærke.

Rønshoved, den 6. Juli 1947.

Ove Ditlev Nielsen.

RØNSHOVEDKREDSENE

Ribe Amts Rønshovedkreds holdt Møde paa Varde Højskolehjem den 4. Januar. Der var kommet 100 gl. Elever til Stede, og vi havde en meget festlig Dag med Foredrag, Oplæsning af Skuespil, Koncert og Sang. Til Slut Folkedans og fælles Kaffebord med hyggeligt Samvær.

Den 4. Januar 1948 har Kredsen igen Møde. Denne Gang paa Bramminge Efterskole. Mødet begynder Kl. 13¹/₂. Eftermiddagen byder paa Sangtime, Foredrag, fælles Kaffebord og Oplæsning. Derefter spiser vi til Aften (Maden medbringes baade til Kaffe og Aftensmad), og om Aftenen bliver der Rønshoved-»Lørdag-Aften« med Op-træden, Sange, Avis og det hele. Vi regner med, at der kommer mindst 150 denne Gang. Vi glæder os. H. H.

Rønshovedkredsen for Mors og Thy holdt Møde i Thisted d. 5. Oktober. Haarders, Hvid, Rasmussen og Bülow var paa dette Tidspunkt alle i Udlandet, saa Eva og jeg var ene om at repræsentere Skolen. Mødet var for øvrigt velbesøgt (40 gl. Elever). Først talte jeg, under Kaffebordet udvekslede vi Nyheder, og derefter læste Eva og jeg et Skuespil. Vi havde nogle gode Timer med hinanden, og det blev bestemt, at næste Møde skulde holdes i Thisted første Søndag i Oktober 1948.

Sjællændernes Rønshovedkreds holdt sit første Møde i Sorø 19. Oktober. Desværre var der en Del, der ikke var klare over Datoen, og der mødte derfor kun 12 gl. Elever. Efter Kaffebord og Foredrag krøb vi sammen om en ikke særlig varm Kakkelovn og snakkede, til Tog og Rutebiler skulde gaa. Vi aftalte at mødes næste Gang 2. Søndag i Oktober 1948 i Roskilde, der nok ligger lidt mere centralt. Næste Aar bliver vi saa nok lidt flere. A. M.

ELEVFORTEGNELSE

VINTEREN 1946—47.

Magda Andersen, Vilslev, Gredstedbro.
Vilhelm Andersen, Dammen, Asaa.
Anker Andreassen, Borridsø, Thorsø.
Arne Assorson, Bodebjerg, Glamsbjerg.
Ingvard Bach, Skinnerup, Thisted.
Ingvard Th. Bach, Skovsted, Thisted.
Kristian Bach, Sejstrup, Gredstedbro.
Egon A. Berthelsen, Søvold, Ramme.
Signe Bertelsen, Skyggedal, Holsted.
Hans Bjerg, Faster, Skern.
Karl Bolet, Ø. Hjermitslev, Brønderslev.
Ebbe Boye, Nordgaard, Grevinge.
Marie Bruhnke, Tønning, Sydslesvig.
Ejnar Bruun, Stausø, Henne.
Birthe Berner, Thureby, Flintinge.
Andreas Christensen, Aarre, Varde.
Frede Christensen, Banholm, Lolland.
Holger Christensen, Heager, Ringkøbing.
Johannes Christensen, Foldingbro, Brørup.
Thomas Clausen, Vognslund, Ølgod.
Karen Margrethe Damgaard, Borbjerg, Holstebro.
Chr. Drøgemüller, Hoven, Tarm.
Søverin Ernstsén, Gørding.
Poul Erik Hjort Frederiksen, Harrested, Sludstrup.
Peder Møller Frifelt, Ølgod.
Carl Guld Fuglsang, Hundborg, Sjælland.
Søren Jensen Graugaard, Gødsvang, Gaarde.
Aksel Hansen, Skovløkke, Langesø.
Egon Hansen, Koldbæklund, Stenderup.
Elna Hansen, Aarre, Varde.
Helga Hansen, Tjæreborg.
Oda Hansen, Tjæreborg.
Kristian Mølholm Hansen, Aarre, Varde.
Ruth Hansen, Gram Mark, Stilling.
Ulla Hansen, Vejringe, Stubbekøbing.
Jørgen Hartvig, Tange.
Anders Helverskov, Bejstrup, Bonderup.
Børge Henriksen, Bækdahl, Ramme.
Maren Margr. Henriksen, V. Thorup.
Viktor Hermansen, Holsted.
Birger Hjorth-Jensen, Egelund, Uggelhuse.
Arne Jensen, Bruserup, Veggerløse.

Erik C. Jensen, Bruserup, Veggerløse.
 Gerda Jensen, Lystrupminde, Bryrup.
 Gudrun Jensen, Ø. Tørslev.
 Gustav Dalgaard Jensen, Vandborg, Bonnet.
 Sv. Aage Dalgaard Jensen, Vandborg, Bonnet.
 Viggo Dalgaard Jensen, Vandborg, Bonnet.
 Hans Peder Aagaard Jensen, Røjrup, Langeskov.
 Helga Vium Jensen, Borbjerg, Holstebro.
 Junia Jensen, Toldbodgade 30, Silkeborg.
 Jørgen Jensen, Lomborg, Bonnet.
 Jørgen Aalling Jensen, V. Aabølling, Brøns.
 Maren Kathrine Jensen, Bølling, Skern.
 Marit Jensen, Tune, Roskilde.
 Ole Eg Jensen, Sdr. Felding, Troldhede.
 Sigrun Jensen, Bjerre, Fuglede.
 Svend Jensen, Dyreby, Henne.
 Valborg Jensen, Kællerød, Fuglebjerg.
 Eli Jepsen, Aarre, Varde.
 Aksel Johansen, Vium, Ramme.
 Asta Johansen, Drenderup, Vamdrup.
 Niels Arne Johansen, Revninge.
 Jørgen Juhl, Sdr. Vilstrup, Haderslev.
 Marie Juul, Krusbjerg, Ølgod.
 Arne Jørgensen, Læborg, Vejen.
 Misse Fangel Jørgensen, Frifelt.
 Jørgen Winther Kappel, Thorsted, Thisted.
 Helge Knudsen, Vilslev, Gredstedbro.
 Jens Kristensen, Bøvling, Faare.
 Svend Kruuse, Outrup.
 Edith Larsen, Rødding, Viborg.
 Knud Korslund Larsen, Sønderhaven, Tranget.
 Knud Larsen, Tunderup, Karleby, Falster.
 Viggo Lundgaard, Darum, Bræmninge.
 Hans Peter Madsen, Gaarde.
 Laurids Madsen, Kirkeby, Sdr. Omme.
 Niels Chr. Madsen, Lykkebjerg, Sig.
 Mathilde Mathiesen, Niebøl.
 Valdemar Mickiewicz, Bakkerup, Knabstrup.
 Inger Mortensen, Skuderløse, Braaby.
 Ebba Kousgaard Nielsen, Toftnæs, Varde.
 Ernst Højland Nielsen, Kirkegaard, Ramme.
 Harriet Nielsen, Alslev, Varde.
 Helga Gade Nielsen, Ramsing.
 Jørgen Peder Nielsen, Viby Ellegaard, Nr. Aaby.
 Lars Medum Nielsen, Krusbjerg, Ølgod.
 Svend Aage Nielsen, Tarp, Ølgod.
 Vitta Nielsen, Lomborg, Bonnet.
 Jens Nørgaard, Hillerslev, Thy.
 Holger Panikovsky, Ødis, Bramdrup.
 Gudrun Pedersen, Nr. Onsild, Hobro.
 Holger Pedersen, Dalgaard, Give.
 Olav Pedersen, Aalestrup, Brønderslev.
 Ervi Petersen, Brandbjerggaard, Veksø.
 Esther Petersen, Skuderløse, Braaby.
 Lisa Petersen, Iglø, Holbæk.

Johannes Poulsen, Munkebjergby.
 Niels Evald Poulsen, Hillerslev, Thy.
 Eigil Rasmussen, Skovshøjrup, Brenderup.
 Esther Rasmussen, Bellinge.
 Helga Ravn, Seest, Kolding.
 Gyda Refslund, Seest, Kolding.
 Lis Refslund, Gjelballe, Lunderskov.
 Herluf Refstrup, Rom, Lemvig.
 Anton Rindom, Lambæk, Lem.
 Svend Aage Schmidt, Vilslev, Gredstedbro.
 Dora Sejersen, Vesterhede, Hejnsvig.
 Svend Solhøj, Sønderhav, Kollund.
 Helge Sørensen, Ølstrup, Lervang.
 Mary Sørensen, Boskov Mølle, Bjerringbro.
 Niels Chr. Sørensen, Ansager.
 Sara Sørensen, Osager, Lejre.
 Søren Chr. Sørensen, Hauge, Gaarde.
 Svend O. Sørensen, Stokbæk, Sig.
 Hans Thomsen, Flemming.
 Svend Thybo, Østerbølle, Aalestrup.
 Anne Thyssen, Aaved, Frifelt.
 Tage Tradsborg, Horne, Tistrup.
 Viggo Uth, Vejen.
 Aage Kjær Vadstrup, Hammel.
 Peter Hofmann Wistisen, Kertinge, Kølstrup.

SOMMEREN 1947.

Helene Ahrens, Harreslev, Flensborg.
 Annie Albers, Kravlund, Tinglev.
 Anna Andersen, Gl. Rismarksvej 120, Odense.
 Grethe Andersen, Slaglille, Sorø.
 Inger Andersen, Overgaard, Ø. Bording.
 Oda Andersen, Aas Mark, Taars.
 Elly Kastberg Andreasen, Dybe, Bonnet.
 Karen Andreasen, Flensborg.
 Bothilde Asmussen, Nr. Hostrup, Røde Kro.
 Ingelise Bach, Hundborg, Sjørring.
 Margrethe V. Bach, Vestergaard, Vust.
 Helga Bachmann, Boeslum, Ebeltoft.
 Laura Bang, Uge, Tinglev.
 Elin Hagemann Berg, Hollandsvej 63, Lyngby.
 Carla Bernthsen, Houen, Tarm.
 Helga Marie Bertelsen, Søvd, Ramme.
 Karen Bisgaard, Ørding, Ø. Assels, Mors.
 Gerda Bodilsen, Pandrup, Vendsyssel.
 Anna Borg, Vandborg, Bonnet.
 Esther Bruntse, Brunsvig, Tommerup.
 Ane Christensen, Kjelst, Billum.
 Marie Christensen, Fjersted, Arnum.
 Minna Christoffersen, Glæsborg.
 Rigmor Dalgaard, Elso, Nykøbing Mors.
 Martha M. Dall, Præstevænget, Sdr. Omme.
 Inger Enevold, Aas, Tvingstrup.
 Astrid Frandsen, Haasum, Ramsing.

Inger Frandsen, Haasum, Ramsing.
 Gerda Frederiksen, Vollerup, Slagelse.
 Mary Gehlert, Sejling, Skægkær.
 Bodil Kamh Hansen, Fjellerup, Harndrup.
 Edith Hansen, Holleskov, Føvling.
 Kirstine Kjær Hansen, Stenderup, Føvling.
 Magna Hansen, Bækbølling, Føvling.
 Ingrid Haukeland, Bergen, Norge.
 Anna Helbo, Hvilsager, Mørke.
 Christine Amalie Holm, Oksenvad, Sommersted.
 Gudrun Holm, Kettrup, Fjerritslev.
 Thyra Højmann, Højby, Boulstrup.
 Hanna Højmose, Stundsigt, Tistrup.
 Annelise Højvang, Ringe.
 Inge Iversen, Allégade 78, Odense.
 Rigmor Iversen, Hjerik, Roslev, Salling.
 Anna Marie Jacobsen, Gram, Stilling.
 Thonna Borup Jakobsen, Vandborg, Bonnet.
 Grethe Jakobsen, Aadum, Tarm.
 Anna Jensen, Skamstrup, Sig.
 Anna Marie Jensen, Stokbæk, Sig.
 Asta Jensen, Sølund, Vinding.
 Inger Jensen, Dyrup, Fruens Bøge.
 Johanne Holm Jensen, Lilkjær, He.
 Karen Jensen, Strynø.
 Karen Andrea Jensen, Førby, Sjørring, Thy.
 Karen Margr. Jensen, Langkastrup, Uggelhuse.
 Martha Jensen, Førby, Sjørring, Thy.
 Martha Norup Jensen, Rødding, Viborg.
 Betty Jensen, Geraa, Asaa.
 Metha Jensen, Geraa, Asaa.
 Vera Jensen, Nr. Asmindrup, Sj.
 Gerda Jepsen, Læborg, Vejen.
 Margarete Jessen, Harreslev, Flensborg.
 Else Johannessen, Sunds.
 Esther Johannessen, Houen, Tarm.
 Rigmor Johannessen, Høve, Dalmose.
 Kirstine Lund Johansen, Hingelbjerg, Fjerritslev.
 Signe Johansen, Sejling, Skægkær.
 Tove Johansen, Sejling, Skægkær.
 Anna Justesen, Spørring, Aarhus.
 Erika Ketelsen, Alkersum, Før, Sydslesvig.
 Ruth Kjærgaard, Elsø, Nykøbing Mors.
 Anne Christine Kjær, Halk, Hejsager.
 Agnes Kudsk, Kastrup, Gram.
 Anny Larsen, Sjørring, Thy.
 Edith Bak Larsen, Fredensvej, Taars.
 Hanne Larsen, Taars.
 Irene Lembke, Flensborg.
 Margit Luplau, Tastrup, Stoholm.
 Ingrid Lyngsøe, Rue Dalg., Langesø.
 Edith Madsen, Aadum, Tarm.
 Anna Mark, Nørrebro 100, Nykøbing M.
 Marie Mikkelsen, Riis, Grønbæk.
 Mette Margr. Mikkelsen, Kærup Holme, Frøstrup.

Gyda Moesgaard, Ramme.
 Inga Neergaard, Lundbyesgade 9, Aarhus.
 Anna Nielsen, Langelund, Hellevad.
 Annegret Nielsen, Holtenau, Kiel.
 Asta Nielsen, Lyhne, Ølgod.
 Betty Nymann Nielsen, Lundgaard, Gern.
 Else Margr. Nielsen, Bjødstrup, Skanderborg.
 Esther Nielsen, Vestermarksvej 6, Nr. Sundby.
 Ida Nielsen, Sejling, Skægkær.
 Inger Nielsen, Stenagergaard, Æbeltoft.
 Ingrid Nielsen, Darum, Bramminge.
 Johanne Nielsen, Langelund, Hellevad.
 Karen Th. Nielsen, Haarby, Skanderborg.
 Kathrine Nielsen, Sjørring, Thy.
 Metha Nielsen, Bjerregaard, Veerst.
 Gretha Nielsen, Bjerregaard, Veerst.
 Inga Nygaard, Dybe, Ramme.
 Elisabeth Olsen, Ingemannsvej 8, Køge.
 Ruth Oldenborg, Haarby, Skanderborg.
 Astrid Pedersen, Østergaard, Faarvang.
 Bodil Pedersen, Store Taarnby, Vallø.
 Dagny Sjørslev Pedersen, Jonstrup, Ballerup.
 Gerda Pedersen, Rørbæk, Revninge.
 Gudrun Pedersen, Valløby, Vallø.
 Gudrun Petersen, Faarevejle.
 Merete Petersen, Gormsgade 110, Esbjerg.
 Inga Petersen, Rorup, Lejre.
 Ingrid Petersen, Vredsløse, Næstved.
 Maja Daugbjerg Petersen, Ørum, Sønderlyng.
 Margareta Petersen, Skovsø, Slagelse.
 Metha Petersen, Nørrevraa, Vraa.
 Mary Petersen, Husted, Veerst.
 Ella Marie Poulsen, Ejer, Skanderborg.
 Anna Pugholm, Dybe, Ramme.
 Ingrid Rasmussen, Frederiksberg, Tørring.
 Karen Rasmussen, Sulkendrup, Lamdrup.
 Eva Ravn, Landet.
 Grethe Reinholdt, Løjt kirkeby.
 Martha Rylandsholm, Bergen, Norge.
 Ellen Anita Schmidt, Vesterland, Sild.
 Else Sig, Bur.
 Kirstine Sig, Bur.
 Kirsten Skau, Selde, Roslev.
 Gudrun Skjødt, Lem Mark, Randers.
 Edith Svendsen, Sdr. Vium, Tarm.
 Anna Sælemyr, Fyllingsdalen, Bergen, Norge.
 Edel Sørensen, Edslev, Hørning.
 Erna Sørensen, Vinding, Aadum, Tarm.
 Vita Sørensen, Bækbølling, Føvling.
 Ingeborg Tamberg, Rom, Lemvig.
 Tove Therkelsen, Kathrinelund, Guldager.
 Signe Toft, Hillerup, Ribe.
 Else Walther, Sadolinsgade 105, Odense.
 Helene Vejrup, Hillerup, Ribe.
 Rita Vinther, Langkastrup, Uggelhuse.

INDHOLD

	Side
<i>Peter Ingemar</i> : Danevirke, Thyras Borg	2
<i>Hans Haarder</i> : Genopbygning	4
<i>Aage Møller</i> : Risiko	10
<i>Johs. Hvid</i> : Paris — en Bekræftelse	12
<i>Asbjørn Mandøe</i> : Fornuftens Kapitulation	16
<i>Aage Rasmussen</i> : Den evige Flamme	26
<i>Sv. Aa. Bülow</i> : Smaastrejf fra Ruindyngen	29
<i>Mogens Geismar</i> : Alt her i Livet har sin Risiko	38
<i>Hans Haarder</i> : Aarets Gang	46
<i>H. H.</i> : Børge Tonsberg	74
<i>Mariane Overgaard</i> : Timeseddel	75
<i>J. P. Solvang</i> : Elevforeningen	77
Aarsregnskab	77
Rønshovedkredsene	78
Elevfortegnelse	79

Elevmøde

Lørdag d. 3. (fra Kl. 18), Søndag d. 4. og Mandag
d. 5. Juli (slutter Kl. 24).

★

Grænselandsstævne

2.—9. August.

★

Elev- og Efteraarsmøde

Lørdag d. 4. (fra Kl. 18), Søndag d. 5. og Mandag
d. 6. September.

★

Husk Tæpper og Rationeringskort.